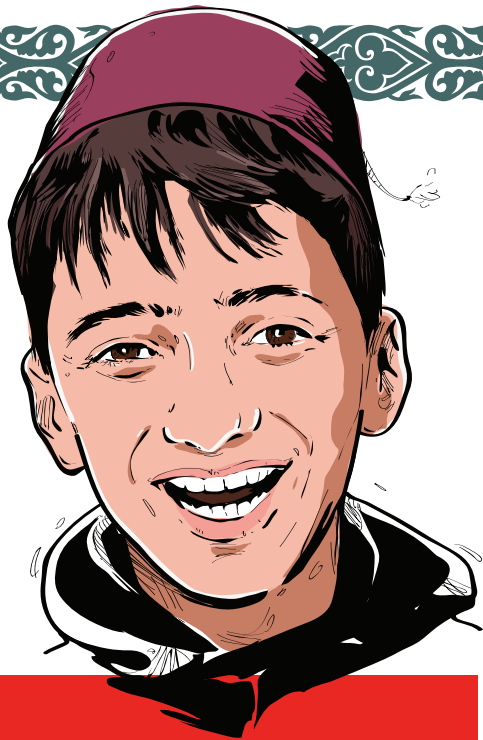

Witaj! Mam na imię Ahmet. Jestem Turkiem. Opowiem Ci o Turcji - mojej ojczyźnie.

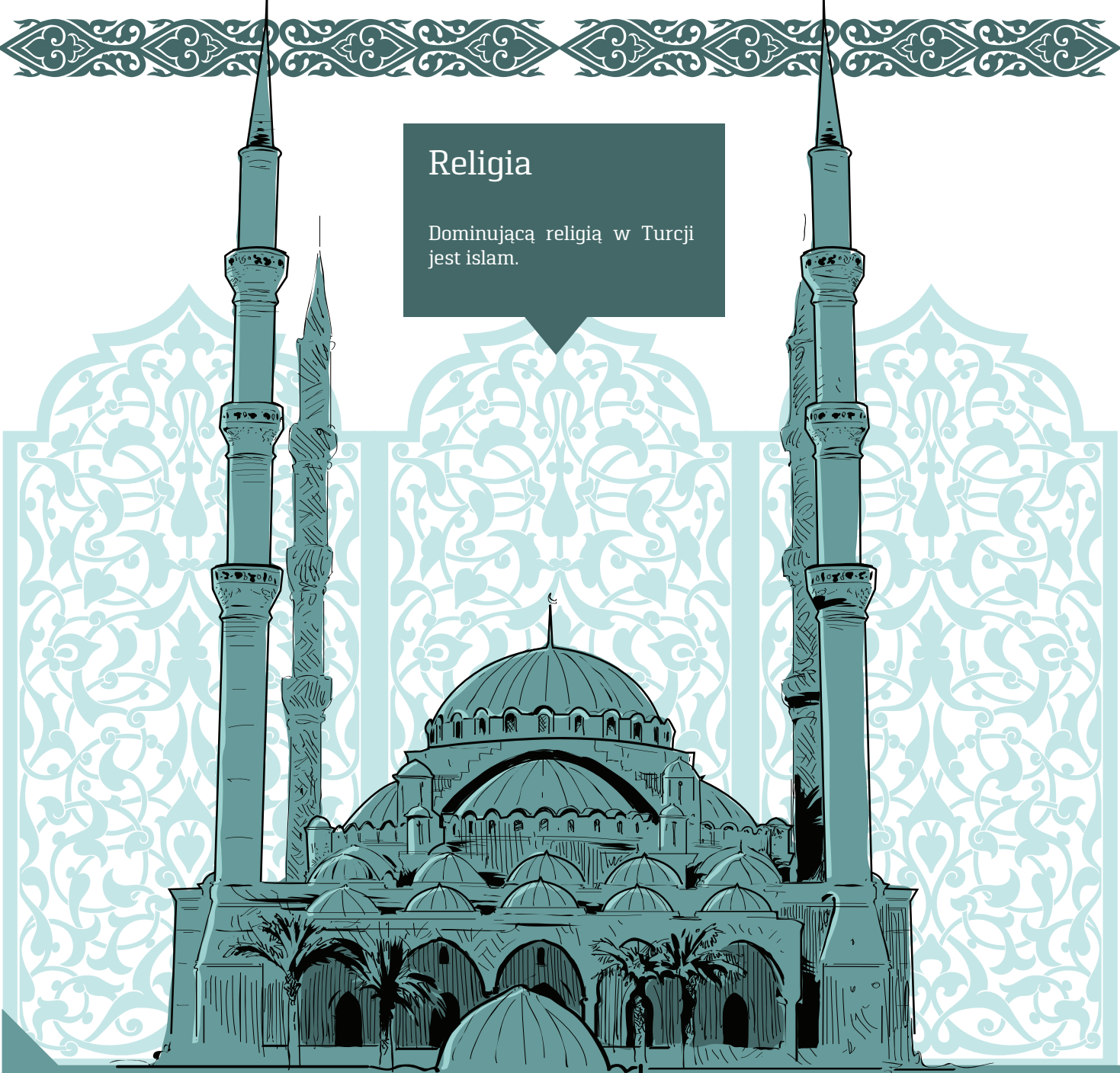
DZIECIŃSTWO W TURCJI

Turcja leży na dwóch kontynentach: azjatyckim oraz europejskim. Obie części kraju oddziela niewielkie, śródlądowe Morze Marmara i dwie cieśniny: Bosfor i Dardanele. Kraj oblewa od północy Morze Czarne, od zachodu Morze Marmara i Morze Egejskie, a od południa Morze Śródziemne.

Turcja graniczy z 8 państwami: Armenią, Azerbejdżanem, Bułgarią, Gruzją, Grecją, Iranem, Irakiem i Syrią. Turcję zamieszkuje 72,6 mln ludzi. Kraj zamieszkują Turcy, Kurdowie, Tatarzy krymscy, Arabowie, Grecy, Ormianie, Czerkiesi, Gruzini i Lazowie.

Religia

Dominującą religią w Turcji jest islam.

Turecka rodzina

Głową tureckiej rodziny jest mężczyzna. W Turcji obowiązuje prawo wieku - najmłodszy z rodziny powinien być całkowicie posłuszny starszym i zawsze im ustępować. Ta zasada dotyczy jednak wyłącznie mężczyzn. Kobiety nawet jeśli są starsze to muszą się liczyć ze zdaniem młodszych braci, którzy ukończyli 13 lat. Związana z wiekiem hierarchia nie odnosi się wyłącznie do rodziny, ale również do stosunków między ludźmi niespokrewnionymi ze sobą: do starszego kolegi Turcy mówią "starszy bracie", a do starszej koleżanki "starsza siostra", do dojrzałej kobiety mówią „ciociu”, a do starszego mężczyzny "wujku".

Wychowaniem dzieci zajmują się zarówno rodzice jak i dziadkowie. Dziadkowie śpiewają dzieciom tradycyjne tureckie pieśni, opowiadają baśnie i legendy sławiące tureckich bohaterów, a babcie śpiewają kołysanki.

Zgodnie z tradycją muzułmańską, kobieta powinna być skromna i pracowita, powinna być posłuszna mężowi, dobrze gotować i dbać o rodzinę. Mężczyzna również dba o rodzinę i zarabia na jej utrzymanie. Te zasady wpajane są dzieciom od najmłodszych lat. Dzieci rzadko są chwalone, aby nie stały się zarozumiałe i zbyt pewne siebie.

Szkoła

Dzieci naukę w szkole podstawowej zaczynają gdy mają 5.5 roku. Do szkoły podstawowej uczęszczają przez 4 lata, potem 4 lata chodzą do gimnazjum i 4 do liceum. Po 12 latach nauki mogą iść na studia. Lekcja trwa 45 minut, pomiędzy lekcjami są 15 minutowe przerwy. Dzieci po zakończeniu obowiązkowych zajęć mogą uczestniczyć w bezpłatnych zajęciach dodatkowych. Uczniowie nie noszą w szkole mundurków, ubierają się tak jak dzieci polskie. Dziewczynkom nie wypada raczej farbować włosów, ani malować paznokci (w odosobnionych przypadkach zdarza się to dopiero w liceum). Państwo tureckie przywiązuje ogromną wagę do edukacji najmłodszych. Uczniowie otrzymują bezpłatne podręczniki – cały komplet książek, ponadto każdy uczeń dostaje od państwa tablet, który zabiera do domu, i gdy coś się z nim stanie, otrzymuje nowy. Największy nacisk kładzie się na edukację chłopców. Rolą kobiety jest przede wszystkim rodzenie i wychowywanie dzieci oraz dbanie o dom. Nie zaszkodzi jednak, jeśli też zdobędzie wykształcenie. Dzieci bardzo lubią sport – chłopcy ćwiczą tэкwondo, grają w piłkę nożną, siatkówkę i koszykówkę.

Święta

Do najważniejszych muzułmańskich świąt obchodzonych w Turcji należy: Święto Ofiar (Kurban Bayramı) i Święto Przerwania Postu (Ramazan Bayramı lub Şeker Bayramı). Muzułmanin (wyznawca islamu) ma pięć obowiązków, zwanych pięcioma filarami islamu.

Są to:

wyznanie wiary,

modlitwa – odmawiana pięć razy dziennie z twarzą

zwróconą w stronę Mekki (święte miasto islamu),

jałmużna – określoną część swych dochodów muzułmanin ma obowiązek przekazać na biednych,

post,

pielgrzymka do Mekki, którą muzułmanin powinien odbyć przynajmniej raz w życiu.

Jednym z pięciu filarów wiary muzułmańskiej jest przestrzeganie miesiąca postu zwanego Ramadanem. Ramadan to dziewiąty miesiąc w kalendarzu muzułmańskim. Świętuje się objawienie Koranu (świętej księgi islamu) prorokowi Mahometowi przez

archanioła Gabriela. Post obowiązuje od świtu do zmierzchu i w tym czasie nie wolno jeść, pić i palić tytoniu. Zakazane jest nawet żucie gumy lub używanie szminki do ust, której cząstka przypadkowo mogłaby znaleźć się w ustach. Muzułmanie wierzą, że Ramadan jest świętym miesiącem, ponieważ właśnie w tym czasie Allah objawił Mahometowi treść pierwszych wersetów Koranu. Szczególnej wagi w okresie Ramadanu nabiera dobroczynność: wierzy się, że nagroda za ofiarowaną w tym czasie jałmużnę jest 70 razy większa niż za datki ofiarowane w innej porze roku. Po zmierzchu muzułmanie mogą cieszyć się wieczornym posiłkiem nazywanym Iftar. Po zachodzie słońca wierni sapcerują do późnej nocy a minarety (wysokie wieże przy meczetach) rozświetlają się specjalnymi lampkami nazywanymi kandil.

Kurban Bayramı - święto Ofiar

Najważniejszym świętem w świecie islamu jest Święto Ofiar (Kurban Bayramı) upamiętniające ofiarę, jaką Abraham miał złożyć Bogu ze swojego syna. Powstrzymany przez Anioła przed dokonaniem tej krwawej ofiary Abraham złożył Bogu w ofierze barana. Muzułmanie składają w ten dzień owcę lub krowę, a jedną trzecią mięsa oddają potrzebującym.

Şeker Bayramı - święto Przerwania Postu

Koniec miesiąca postu obchodzony jest jako wielkie święto Şeker Bayramı, czyli Święto Przerwania Postu, w Turcji znane jako Święto Słodczy, obchodzone przez 3 dni jako święto państwowe. W tym czasie nieczynne są szkoły, urzędy oraz wiele innych instytucji. W czasie Święta Słodczy Turcy zjadają mnóstwo słodkości, którymi obdzielani są zarówno bliscy, jak i nieznajomi.

Novruz

Novruz to święto Nowego Roku i nadejście wiosny. Obchodzone jest 21 marca. Najważniejszym atrybutem tego święta jest współczucie. W czasie Novruz, ludzie przebaczą tym, którzy ich zranili i proszą o przebaczenie tych, którym sami zrobili przykrość. Novruz obchodzony jest od 3000 lat. Jest to radosne święto, które trzeba obchodzić wspólnie, dlatego ludzie odwiedzają rodzinę i przyjaciół i sami przyjmują gości u siebie. W pierwszy dzień Nowego Roku ludzie wstają rano, kropią się wodą, co jest symbolem czystości i świeżości.

Wszyscy nawzajem składają sobie życzenia Szczęśliwego Nowego Roku.

Bajki tureckie

Historia Boğaç Hana, syna Dirse Hana

Pewnego dnia, Bayındır Han, rozkazał swoim ludziom, by wznieśli namioty na ucztę, którą wydawał co roku i na którą zapraszał wszystkich oguzyjskich książąt. Bayındır Han zarządził, aby namioty były koloru białego, czarnego i czerwonego. W czerwonym mieli znaleźć się książęta posiadający synów, w białym książęta mający córki, natomiast w czarnym bezdzietni książęta. Bezdzielnym miała być podana potrawka z czarnej owcy. Czy ją zjedzą czy nie, są oni przeklęci bo nie mają dzieci i mają odejść z obozu.

Jednym z książąt, któremu podano potrawkę z czarnej owcy był Dirse Han. Zdziwiony zapytał się o powód tak niemiłego traktowania, a gdy go usłyszał, wezwał swoją żonę z zapytaniem, po czyjej stronie leży wina bezdzietności: po jego czy po jej i czemu Allah tak zdecydował. Żona poradziła mu, by złożyć w ofierze konie, wielbłądy i barany, i wyprawił wielką ucztę, ubrał nagich, spłacił dług ubogich, nakarmił głodnych. Wtedy Allah dostrzeże go i ześle mu syna w nagrodę. Dirse Han zrobił jak żona mu kazała i wkrótce został ojcem.

Gdy syn osiągnął wiek piętnastu lat Dirse Han zabrał go na dwór Bayındır Hana. Bayındır Han miał przygotowanego wielbłąda i byka do tradycyjnej walki między nimi. Walki te odbywały się dwa razy do roku: latem i jesienią. Byk był bardzo groźny i silny, potrafił rogami roztrzaskiwać wielkie głazy w pył. Pewnego letniego dnia został wypuszczony z pałacu. Trzech mężczyzn z każdej strony byka trzymało go łańcuchami, aby nie uciekł. Wyprowadzono go na plac, gdzie syn Dirse Hana grał wraz z trzema innymi chłopcami w hacce. Gdy uwolniono byka, powiedziano chłopcom by uciekali. Wszyscy uciekli poza synem Dirse Hana.

Byk zaatakował chłopca. Zaczęli walczyć. Chłopiec zwyciężył byka. Chłopcu nadano wtedy imię Boğaç, a Dirse Han dał mu tytuł księcia i tron.

Boğaç Han zaczął rządzić i wkrótce wdał się w zatarg z czterdziestoma wojownikami swojego ojca. Ci zdecydowali więc, że zwrócą ojca przeciwko synowi i gdy Boğaç Han zostanie zabity, to szacunek do nich, wojowników zostanie przywrócony. Dwudziestu wojowników udało się do Dirse Hana i powiedziało mu, że jego syn zrobił się bardzo butny, że wraz ze swoimi wojownikami napada na Oguzów i obraża starszych. Uznali, że gdy ojciec dowie się o postępach swego syna, ukarze go.

Dirse Han rozkazał przyprowadzić syna obiecując, że go zabije jeśli to co mówią okaże się prawdą. Wojownicy odpowiedzieli zgodnie, że nie uda im się przyprowadzić Boğaç Hana, bo ich nie posłucha. Zaproponowali, aby syn z ojcem wybrali się na polowanie, gdzie Dirse Han zastrzeli syna z łuku. Wyruszone na polowanie. Wojownicy powiedzieli Boğaç Hanowi, że ojciec życzy sobie, aby zapolował na jelenia i aby zabił go przed swoim ojcem. Boğaç Han zrobił to z przyjemnością, chcąc zaimponować ojcu. W międzyczasie wojownicy powiedzieli ojcu, że syn tak manewruje jeleniem, by zbliżyć się do ojca i go przypadkowo zabić. Dirse Han słysząc to, strzelił do zbliżającego się syna, który spadł z konia. Wojownicy nie pozwolili zbliżyć się Dirse Hanowi do umierającego syna, więc bez słowa powrócił do obozu.

Matka Boğaç Hana chcąc uczcić pierwsze polowanie syna, wyprawiła przyjęcie: barany, wielbłądy i konie zostały poświęcone w ofierze. Gdy zobaczyła nadjeżdżającego Dirse Hana bez syna, zaniepokoiła się, ale mąż nie odpowiadał na jej pytania. Czterdziestu wojowników powiedziało jej, że synowi nic się nie stało, poluje, wróci jutro lub pojutrze. Jednak matce nieobecność syna nie dawała spokoju. Wraz z innymi kobietami udała się na poszukiwania, wspinając się nawet na pokrytą lodem i śniegiem górę Kizilik. W dole dostrzegła stado kruków. Udała się tam. Ujrzała syna leżącego na ziemi i dwa psy strzegące go i nie pozwalające krukowi zbliżyć się do jego ciała. Wcześniej, zjawił się przy nim na szarym koniu Hızır, trzykrotnie dotknął rany chłopaka i powiedział mu, że nie umrze, jeśli posmaruje rany balsamem zrobionym z krwi matki zmieszany z sokiem z kwiatów górskich. Gdy pojawiła się matka

rozpaczając nad synem, Boğaç Han powiedział jej, co Hızır polecił zrobić. Dziewczyny zebrały kwiaty, a matce dopiero za trzecim razem udało się wydostać mleko z piersi, zmieszane z krwią. Posmarowała rany balsamem i wróciła wraz z synem do obozu, gdzie go ukryła przed ojcem.

Po czterdziestu dniach Boğaç Han wyzdrowiał i mógł znowu walczyć. Gdy wojownicy dowiedzieli się o tym, obawiając się zemsty Dirse Hana, porwali go, pobili i uprowadzili na ziemie niewiernych. Żona Dirse Hana udała się do syna i poprosiła go o pomoc aby ocalił ojca, chociaż ojciec wcześniej nie ocalił syna. Boğaç Han posłuchał matki. Wziął swój stalowy miecz, giętki łuk, złotą włócznię i udał się wraz ze swoimi wojownikami w poszukiwaniu ojca. Gdy porywacze zobaczyli Boğaç Hana, postanowili, że jego również uprowadzą na ziemie niewiernych. Dirse Han, nie rozpoznając syna, poprosił wojowników, aby dali mu lutnię, a on przekona nieznanego młodzieńca, aby nie podążał za nimi i zawrócił. Boğaç Han jednak nie posłuchał Dirse Hana, na sygnał – białą chustę – pojawiło się czterdziestu wojowników i razem rozpoczęli walkę z porywaczami. Ojciec rozpoznał syna, dał mu tytuł i tron.

List Bez Słów

Młody mężczyzna o imieniu Dursun z miasta Czwartek, był daleko od domu na służbie wojskowej. Każdego dnia skromna ilość listów była dostarczana do bazy i każdego dnia rekruci zbierali się chętnie, by odebrać swoje listy. Jedynym, który nie otrzymał żadnej pocztą był Dursun.

W obozie dowódca czytał wszystkie listy, zanim zostały dostarczone do żołnierzy. Tak, to był rodzaj cenzury, ale pozwalało to utrzymać brygadę razem. Załóżmy, że Mehmet otrzymał list mówiący, że jego kuzyn umarł lub jego brat miał kłopoty, lub jego żona flirtowała z innym mężczyzną. Czyż Mehmet nie starałby się uciec do domu, by zobaczyć czy to prawda? Drużyna nie mogłaby funkcjonować z takimi ucieczkami! Pewnego dnia w końcu Dursun otrzymał list z domu. Dowódca otworzył kopertę i wyciągnął list, ale na kartce nic nie było napisane. Była czysta z obu stron. „Acha!” rzekł dowódca do siebie samego. „Coś podejrzliwego jest w tym liście!” Próbował na każdy znany mu sposób rozszyfrować list, ale nie mógł niczego podejrzanego odkryć. W końcu zawołał Dursuna do swego biura i rzekł do niego: „Dursun, otrzymałeś list. Oto on. Przeczytaj go.” Mówiąc to, wręczył kopertę.

– „List!” Dursun wykrzyknął. „To prawdopodobnie od mojego starszego brata.” Wyciągając list z koperty, spojrzał się na niego, ale kartka była pusta. Obrócił ją i spojrzał na rewers, ale też nic nie było napisane. Uśmiechając się do siebie, złożył list i włożył w kopertę. „Dziękuję Panie Generale!” zaskłutował wychodząc.

– „Dursun, zaczekaj!” rzekł dowódca. „W tym liście zawarta jest jakaś wiadomość. Czy twój brat próbuje ściągnąć cię do domu? Może to jest rodzaj kodu lub szyfru? W każdym razie czytaj list na głos.”

– „Ależ Panie Generale,” odparł Dursun, „nic nie jest napisane na tej kartce – nic ani na jednej, ani na drugiej stronie. Proszę spojrzeć!” Po czym wyciągnął list z koperty i pokazał dowódcy.

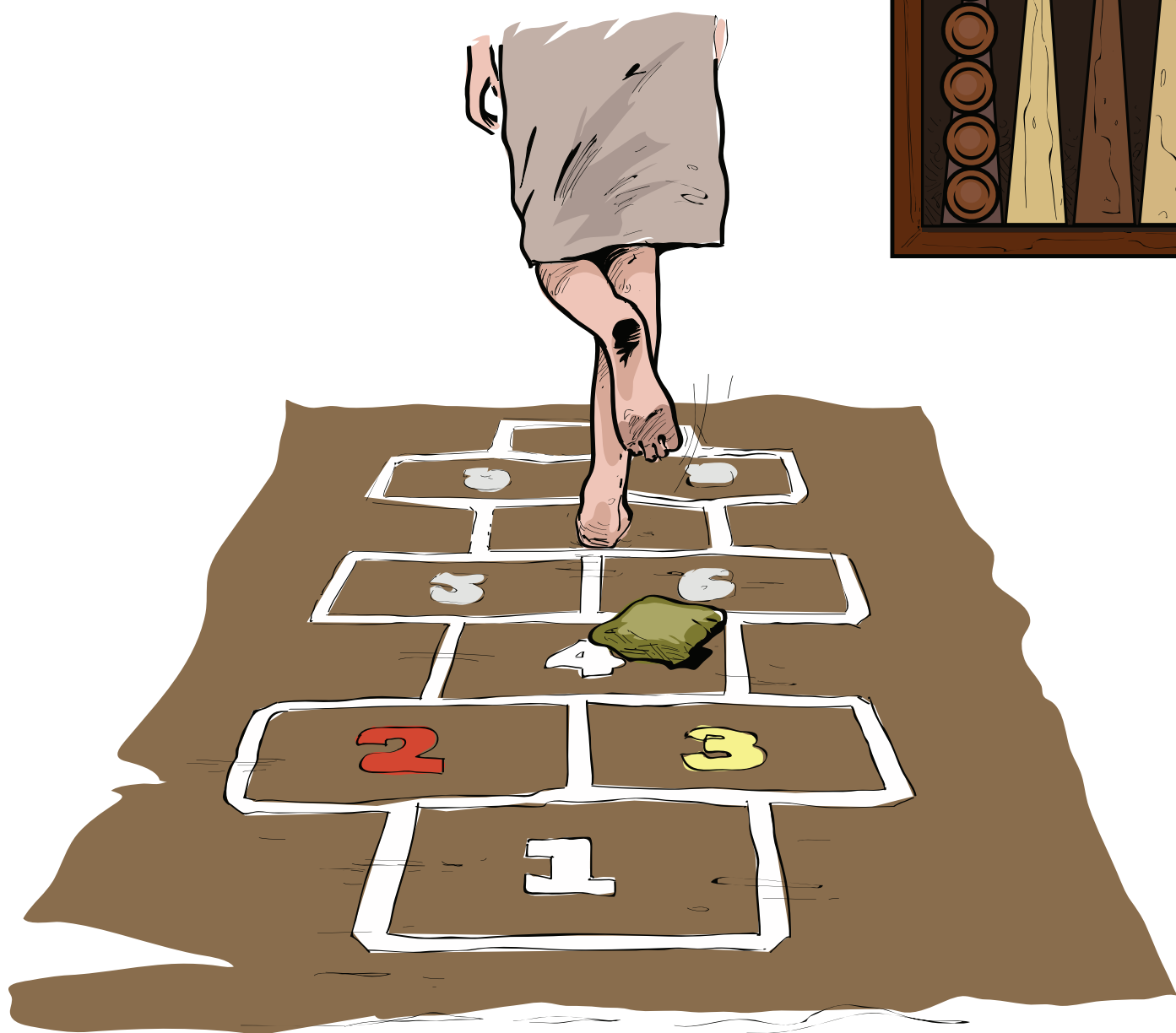
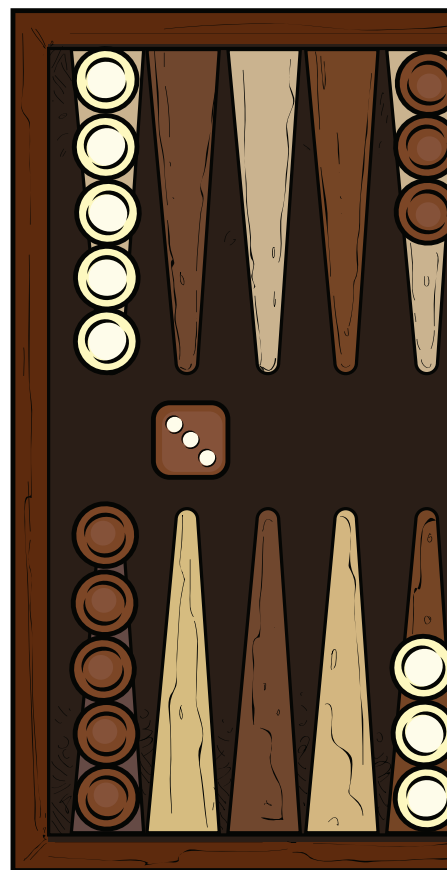
Ale on wciąż nie był zadowolony. „Dursun,” rzekł, „dlaczego twój brat przesłałby ci tylko czystą kartkę? Dlaczego nie zawarłby w niej jakiegokolwiek wiadomości? Dlaczego? Powiedz mi!”

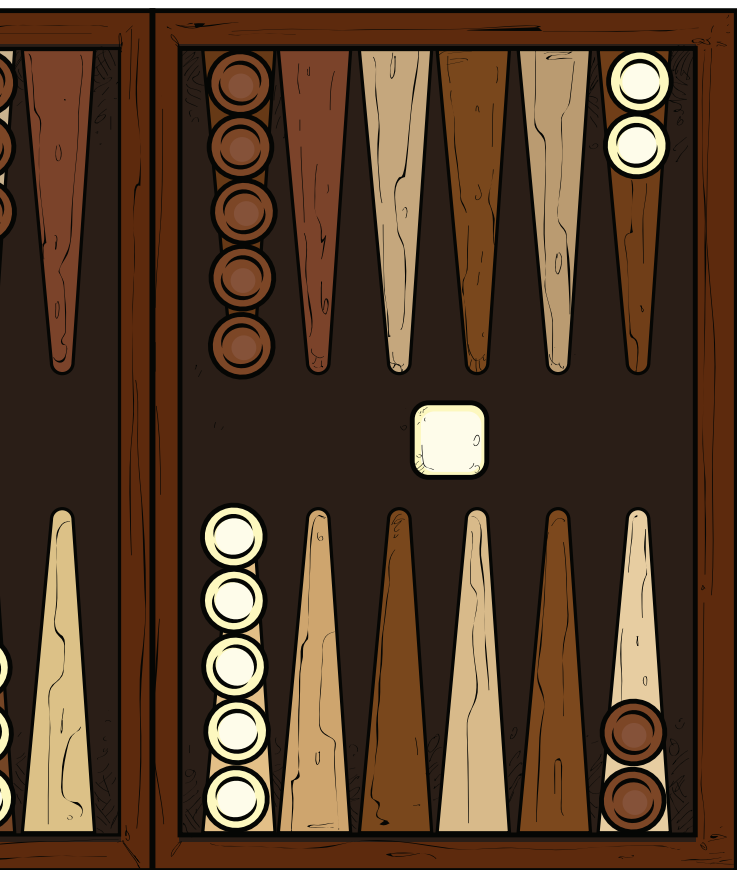
– „Dwa lata temu pokłóciliśmy się i od tego czasu nie powiedzieliśmy do siebie ani słowa. To wszystko. Dlatego nic nie napisał w liście. A brat jest bratem, pamiętamy o sobie, chociaż w domu lub poza nim, nie odzywamy się do siebie!”

Gry i zabawy

Tureckie dzieci lubią grać w piłkę nożną, koszykówkę i siatkówkę. Grają w klasy, gry komputerowe, oglądają filmy, chodzą do kina i na basen i czasem też są uzależnione od facebooka i tweetera (Turcja zajmuje pod względem korzystania z tych portali pierwsze miejsce w Europie i 3 miejsce na świecie). Uwielbiają również gry planszowe, takie jak: tavlá (tryktrak) czy dama.

Tawla (tryktrak)

Tawla to gra planszowa dla dwóch graczy. Każdy z graczy ma 15 pionków, które przesuwa po planszy, składającej się z 24 pól (trójkątów), nazywanych liniami, zgodnie z liczbą oczek wyrzuconych na dwóch kostkach. Celem gry jest zdjęcie wszystkich swoich pionów z planszy. Wygrywa gracz, który uczyni to pierwszy.

Gracz posługujący się pionkami czarnymi porusza się po polach oznaczonych na rysunku od liczby 1 do 24.

Gracz posiadający piony czerwone porusza się w przeciwnym kierunku - od 24 do 1. Po rzucie może poruszyć dwa pionki o liczby wskazane na kostkach (w tym jednym pionem dwa razy). Piony można przesuwać wyłącznie na pola, na których nie stoi żaden pionek przeciwnika lub tylko jeden jego pionek. Wyjątkowym rzutem jest tak zwany "dubel" (ta sama ilość oczek na obu kostkach). Załóżmy, że wypadnie dubel dwójek. W tym przypadku gracz może wykonać ruch albo czterema różnymi pionami - każdym o dwa pola, albo dwoma pionami - każdym o cztery pola, albo jednym pionem o sześć pól, a drugim o dwa pola.

W pierwszej fazie gracz musi doprowadzić wszystkie swe pionki do "domu". Dla gracza z czarnymi pionkami są to pola oznaczone numerami 19-24. Dopiero wtedy może zdejmować pionki z planszy. Odbywa się to poprzez wyrzucenie kostką ilości oczek potrzebnej pionkowi do opuszczenia planszy. Jeżeli gracz wyrzuci

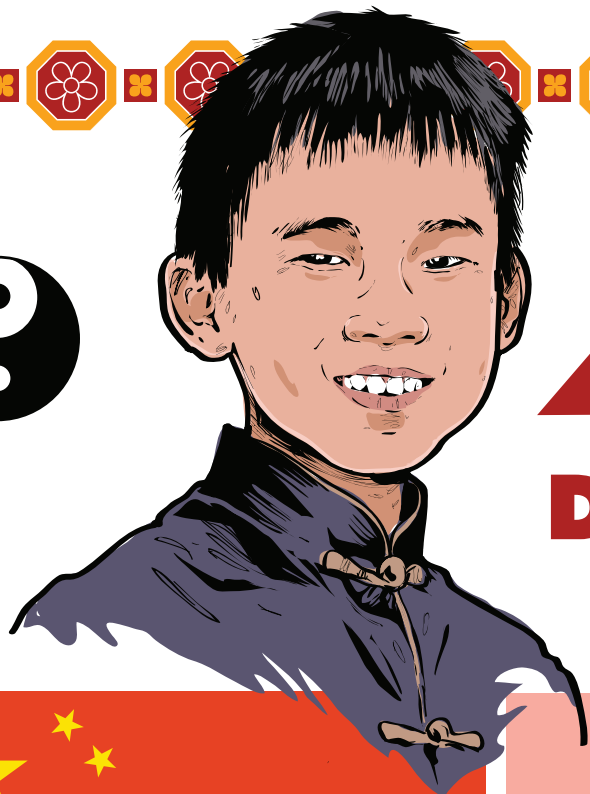
6, a nie posiada pionków na szóstym polu (licząc od krawędzi planszy), to może zdjąć pion z kolejnego pola. W czasie gry można zбивać. Zbicie polega na umieszczeniu swego pionka na polu, na którym znajduje się pojedynczy pionek przeciwnika (tzw. "blotka"). Po biciu pionek zбитy jest odkładany na bandę i przeciwnik nie może kontynuować gry, dopóki jego pionek najpierw nie wróci na planszę. By pionek wrócił na planszę trzeba rzucić kostką i rozpocząć grę tym pionkiem tak, jak gdyby znajdował się on na polu zerowym.

Linia znajdująca się na planszy nosi nazwę banda a miejsce do którego gracz musi włożyć piony: dwór. W grze podstawową umiejętnością jest takie poruszanie pionkami, aby nigdy nie pozostawały samotne (samotne piony przeciwnik może zбивać). Gracz stara się zablokować jak najwięcej pól w swym "domu", a następnie zбить pion przeciwnika - wtedy graczowi trudno będzie odzyskać pion (w najlepszej sytuacji można zablokować cały dom - wtedy przeciwnik musi czekać aż gracz zacznie opuszczać planszę).

Dama - tureckie warcaby

Warcaby tureckie są jedną z odmian klasycznej gry w warcaby. W tej grze gra dwóch graczy a każdy z nich dysponuje szesnastoma pionkami. Pionki na starcie są ułożone w dwóch rzędach jeden przy drugim na polach białych i czarnych. Na linii numer 2 i 3 licząc od strony gracza. Pionki porusza się do przodu lub na boki ale nie po skosach. Po dojściu pionka do końca planszy staje się on damką. Damka może poruszać się o dowolną liczbę pól pionowo lub poziomo. Nie może przeskakiwać nad swoimi pionkami. Zwykle pionki biją przeskakując na wolne pole za sąsiednim pionkiem przeciwnika. Pionki mogą bić tylko do przodu lub na boki. Damka bije przeskakując w linii prostej na wolne pole za pionkiem przeciwnika. Damka może bić do tyłu, na boki i do przodu. Damka nie musi sąsiadować z pionkiem, który będzie biła. Bicie jest obowiązkowe. Zwykły pionek jak i damka mogą robić sekwencje bić tzn. w tej samej turze jeśli po jednym biciu mają możliwość bicia tym samym pionkiem kolejnego pionka, to powinny to uczynić.

W wypadku sekwencji bić, jeśli gracz ma do wyboru dwie sekwencje bić to musi wybrać tę dłuższą, czyli prowadzącą do zбивa większej ilości pionków. To przeciwnik kontroluje w tej kwestii gracza i przeciwnik może zrezygnować z poprawienia gracza. Jeśli obie potencjalne sekwencje mają taką samą długość, to gracz wybiera dowolnie jedną z nich. Wygrywa gracz, który zбивa wszystkie pionki przeciwnika albo spowoduje, że jego przeciwnik nie będzie miał więcej ruchu. Jeśli jednemu graczowi pozostanie tylko król a drugiemu tylko zwykły pionek, to wygrywa ten posiadający króla.

Witaj!
Mam na imię Lee.
Jestem Chińczykiem.
Opowiem Ci o Chinach-
mojej ojczyźnie.

Dziecinństwo w Chinach

Chińska Republika Ludowa to państwo położone w Azji Wschodniej. Graniczy z czternastoma państwami: Kazachstanem, Kirgistanem, Koreą Północną, Indiami, Afganistanem, Bhutanem, Laosem, Birmą (Mjanmą), Mongolią, Nepalem, Pakistanem, Rosją Tadżykistanem i Wietnamem.

Chiny to państwo z największą liczbą ludności na świecie przekraczającą 1,3 mld osób. Stanowi to 19,1% wszystkich mieszkańców Ziemi. Chińczycy najczęściej

nazywają swój kraj Zhōngguó, czyli Państwo Środka. W Chinach znajduje się najwyżej położona wyżyna na ziemi – Wyżyna Tybetańska. Otaczają ją najwyższe pasma górskie świata: Karakorum (ze szczytem K2 sięgającym 8611 m n.p.m.), Pamir (ze szczytem Kongur Tagh o wysokości 7649 m n.p.m.) i Himalaje (z najwyższym szczytem świata Mount Everestem sięgającym 8850 m n.p.m.) Główne rzeki to Jangcy, Huang He, Xi Jiang i Amur.

W obrębie jednego państwa współistnieje aż 56 grup etnicznych. Dominującą część społeczeństwa stanowią rdzenni Chińczycy, ale mieszkają w Chinach również Ujgurzy, Tybetańczycy, Mandżurowie, Mongołowie, Buyi, Koreańczycy i inni.

Chińska rodzina

Rodzina jest dla Chińczyków wartością najcenniejszą. Dawniej rodzina była duża, składała się z dziadków, rodziców, synów - żonatych lub kawalerów - oraz niezamężnych córek. Głową rodziny był najstarszy mężczyzna, któremu wszyscy byli posłuszni. Największą radością były narodziny chłopca, ponieważ to chłopiec zapewniał przedłużenie nazwiska rodowego i utrzymywał rodziców i dziadków, gdy byli już na emeryturze. Kiedy Chińczyk był pytany o wielkość swojej rodziny, podawał jedynie liczbę synów. Dawniej, kobieta musiała być delikatna, cnotliwa i posłuszna. Obecnie wiele kobiet zajmuje wysokie stanowiska, które do niedawna były zarezerwowane wyłącznie dla mężczyzn. Oficjalnie w miejscu pracy kobiety mają takie same prawa jak mężczyźni. Współczesne Chinki nie stoją w cieniu mężów, lecz na czele wielkich firm. W Chinach dziećmi zajmują się przede wszystkim dziadkowie. Wszelkie zajęcia domowe są obowiązkiem gospośi, która oprócz gotowania i sprzątanía, jeśli dziadkowie są zajęci, zajmuje się również opieką nad dziećmi. Mężczyzna powinien zapewnić byt rodzinie. Młodzi chłopcy są zachęcani do nauki od najmłodszych lat i żyją pod presją ogromnej konkurencji. Mężczyźni często pracują siedem dni w tygodniu po kilkanaście godzin. Urlopy i wakacje to dla Chińczyków strata czasu.

Religia

Chińczycy wyznają różne filozofie i religie: taoizm, konfucjanizm, buddyzm, chrześcijaństwo i islam.

Chiny to najludniejsze państwo świata. Ponieważ uznano, że ludzi w Chinach było za dużo, w 1975 roku rząd wprowadził ścisłą kontrolę narodzin, zwaną Polityką Jednego Dziecka, zgodnie z którą, każda rodzina może mieć tylko jedno dziecko. W ten sposób model rodziny uległ zmianie z rodziny wielodzietnej w rodzinę 2+1 czyli mama, tata i jedno dziecko. Młodzi Chińczycy to ludzie pełni energii, otwarci na świat i pomocni. Z chęcią integrują się z Europejczykami, lubią dobrze się bawić. Są też niezwykle gościnni. Ważnym elementem chińskiej kultury jest kult przodków. Chińczycy by oddać hołd przodkom, składają ofiary z jedzenia, modlą się, palą świece.

Szkoła

Chińska edukacja dzieli się na następujące etapy: przedszkole, szkoła podstawowa, szkoła średnia i szkoła wyższa. Uczniowie rozpoczynają naukę w szkole w wieku 6 lub 7 lat. Nauka jest bezpłatna. Podstawę systemu oświatowego stanowi 5-letnia obowiązkowa szkoła elementarna.

Rok szkolny podzielony jest na cztery semestry, każdy trwa 9-11 tygodni, a pomiędzy każdym z nich są dwutygodniowe wakacje. Dalsze kształcenie odbywa się w płatnych, 2-stopniowych szkołach średnich – w niższej i wyższej szkole średniej nauka trwa po 3 lata.

Chińska szkoła uchodzi za jedną z najbardziej surowych i restrykcyjnych na świecie. Przywiązuje się wielką wagę do nauki, przede wszystkim do pamięciowego opanowania materiału. Uczniowie chodzą do szkoły pięć dni w tygodniu, a w niektórych rejonach Chin uczą się nawet 7 dni w tygodniu od 6.00 do 17.00. Lekcja trwa 40 lub 45 minut, pomiędzy lekcjami są 10 minutowe przerwy. Klasy liczą zazwyczaj od 40 do 60 osób. Około godziny 9.00 ma miejsce gimnastyka, podczas której dzieci z całej szkoły udają się na boisko gdzie na podeście dwójka uzdolnionych

sportowo uczniów demonstruje ćwiczenia. Po dwóch pierwszych lekcjach, około 10.00, jest czas na drugie śniadanie. Godzina 12.00 w większości szkół oznacza dłuższą przerwę, podczas której uczniowie mają około 30 minut na obiad oraz godzinę na sen. Drzemka jest obowiązkowa, co w praktyce oznacza, że każdy uczeń zasiada do swojego stolika i kładąc głowę na ławce, zasypia.

Dzieci uczą się chińskiego, matematyki, angielskiego, geografii i przyrody, muzyki i moralności. Uczniowie przychodzą do szkoły punktualnie. Lekcja rozpoczyna się na dźwięk dzwonka, po dzwonku dzieci chórem witają nauczyciela. Uczniowie nie mogą zadawać nauczycielowi żadnych pytań, bo w chińskiej kulturze takie zachowanie uważane jest za niekulturalne.

Po szkole dzieci uczęszczają na dodatkowe zajęcia: muzyczne, sportowe (grają w piłkę nożną, ping-ponga, szachy) ale przede wszystkim na naukę języka angielskiego.

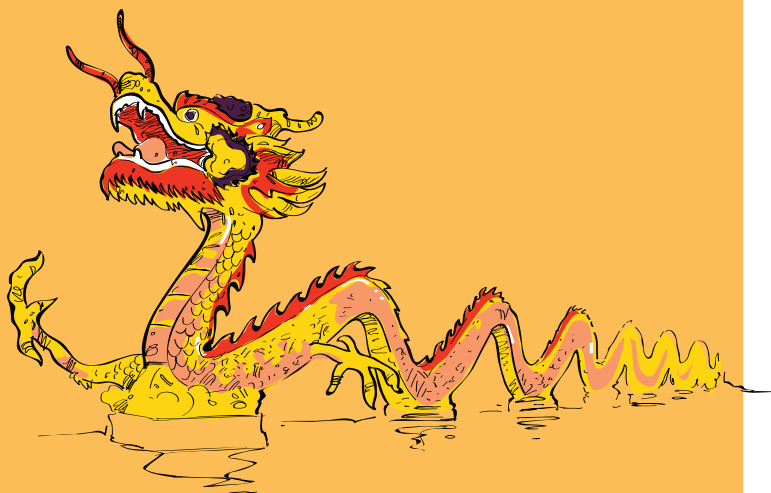
Święta

Qingmingjie - Święto Duchów

Qingmingjie to tradycyjne chińskie święto zmarłych, jedno z najważniejszych świąt w chińskim kalendarzu. Zgodnie z chińskimi wierzeniami, tułające się po śmierci dusze mają takie same potrzeby jak żywi ludzie. Odczuwają głód, zimno i pragnienie. Niedogodności życia pozagrobowego można jednak złagodzić poprzez odpowiednie rytuały.

Według chińskiej tradycji siódmy miesiąc to Miesiąc Duchów, w którym duchy na 30 dni przybywają z zaświatów i odwiedzają żyjących. Obchody Święta Duchów urządzone są na cmentarzach, a także w prywatnych domach. Na wodę puszcza się małe trzcinowe łódki z lampionami, które mają wyznaczać kierunek zagubionym duchom.

Przed świętem Qingmingjie uprząta się groby. W dniu święta przy grobie zbiera się cała rodzina. Najstarszy członek rodziny zapala ustawione przy grobie świeczniki, a przed kamieniem grobowym umieszczana jest miska z rytualnym posiłkiem dla zmarłych. Następnie pali się polane winem papierowe pieniądze i odpala petardy. Wszyscy członkowie rodziny, od najstarszego do najmłodszego, składają hołd zmarłym bijąc trzykrotnie czołem o ziemię. Symboliczne ofiary składane są także okolicznym bóstwom i błakającym się w pobliżu, nieznanym duchom. Nakarmione dusze sprzyjają odtąd ludziom i nie prześladują ich.

Święto Smoczych Łodzi

To najważniejsze obok Nowego Roku i Święta Środka Jesieni święto w chińskim kalendarzu.

Podczas Święta Smoczych Łodzi nad drzwiami wiesza się papierowe amulety i rzuca petardy, aby odpędzić złe duchy. Tradycyjną potrawą spożywaną i składaną w ofierze na domowym ołtarzyku w tym dniu są nadziewane kulki z ryżu owinięte w liście bambusa, nazywane zongzi. Kulminacyjnym momentem święta są wielkie wyścigi smoczych łodzi. Są one długie i zakończone na dziobie głową smoka. Mieści się w nich od kilkunastu do kilkudziesięciu wioślarzy. Tempo wioślarzom nadaje odgłos bębna.

Święto Środka Jesieni

Święto wywodzi się z kultów lunarnych. Ponieważ księżyc symbolizuje siłę żeńską yin, święto to traktowane jest w Chinach także jako święto kobiet. Tego dnia Chińczycy w gronie przyjaciół lub rodziny podziwiają światło księżyca i zjadają się ciastkami księżycowymi. Ponieważ księżyc w pełni jest kojarzony z ponownym połączeniem członków rodziny, często święto nazywane jest także „Świętem ponownego połączenia”. Wieczorem odbywa się uczta, którą należy się podzielić z Księżycem i duchami przodków.

Bajki

Niebieska róża

Cesarz Chin czując, że zbliża się coraz bardziej dzień jego śmierci, postanowił znaleźć męża dla swojej jedynej córki. Była ona nie tylko bardzo elegancka, ale i swą inteligencją i urodą przewyższała wszystkie dziewczęta w Imperium. Posiadała jedną wadę: za żadne skarby świata nie chciała wyjść za mąż.

Widząc jednak, jak bardzo ojcu na tym zależy, obiecała, że wyda się za młodzieńca, który podaruje jej niebieską różę. Wszyscy kandydaci, jak tylko dowiedzieli się o pragnieniu księżniczki natychmiast ruszyli na poszukiwanie niebieskiej róży. Usiłowania większości z nich były daremne. Tych, którzy ją zdobyli, było tylko trzech.

Pierwszym z nich był kupiec, o wiele bogatszy od samego cesarza. Udał się on do największego alchemika świata, który za pomocą tajemniczych filtrów i kolorowych roztworów zmienił biały kwiat w różę o cudownym niebieskim kolorze. Nie tracąc czasu przyniósł ją czym prędzej do pałacu cesarza. Na jej widok księżniczka zbladła, a potem przyglądając się róży powiedziała: „Gdyby na tej róży usiadł jakiś motyl, zaraz by się otruił” i odrzuciła różę ze wstrętem.

Drugim kandydatem był generał imperatorskich wojsk. Poprosił najsłynniejszego złotnika świata, aby wykonał dla niego niebieską różę całą z szafiru. Kiedy księżniczka o oczach koloru nocy zawiesiła wzrok na mieniącej się aksamitnie róży, powiedziała: „Ojcze, czy ty nie widzisz, że to wcale nie jest róża, tylko zwykły szafir w kształcie róży?”.

Trzecim kandydatem był syn pierwszego ministra, młodzieniec piękny, grzeczny i sympatyczny. Nakazał wszystkim najlepszym artystom kraju, aby w przeciągu trzech miesięcy wykonali dla niego niebieską różę z jak najszlachetniejszej porcelany.

„Zatrzymam ją, ponieważ jest piękna”, powiedziała księżniczka, „ale i ona jest jedynie dziełem sztuki”.

W ten sposób i trzeci kandydat został odrzucony.

Pewnego letniego wieczoru, kiedy księżniczka podziwiała ze swego okna zachód słońca, usłyszała jakiś piękny głos. Pochodził on od pewnego młodego poety, który przechadzał się przypadkowo pod jej oknem. Nagle jego oczy spotkały się z oczyma księżniczki. Przez długą chwilę były w sobie utkwione w ciszy.

Po chwili mężczyzna powiedział cicho: „Pragnę cię poślubić”.

„Ojej!” westchnęła księżniczka. „Ale ja jestem córką imperatora, i powiedziałam, że poślubię jedynie kogoś, kto przyniesie mi niebieską różę. Nikomu dotąd się to nie udało”.

„To nic, znajdę ją dla ciebie”, powiedział poeta.

Następnego dnia młodzieniec zerwał białą różę i przyniósł ją imperatorowi. Ten przekazał córce śmiejąc się. Księżniczka wzięła jednak różę i powiedziała opanowanym głosem: „Och, wreszcie niebieska róża!”.

Cesarzowi na chwilę odebrało głos ze zdziwienia. Ministrowie i dworzanie zaczęli szeptać do siebie: „Przecież to wcale nie jest niebieska róża...”.

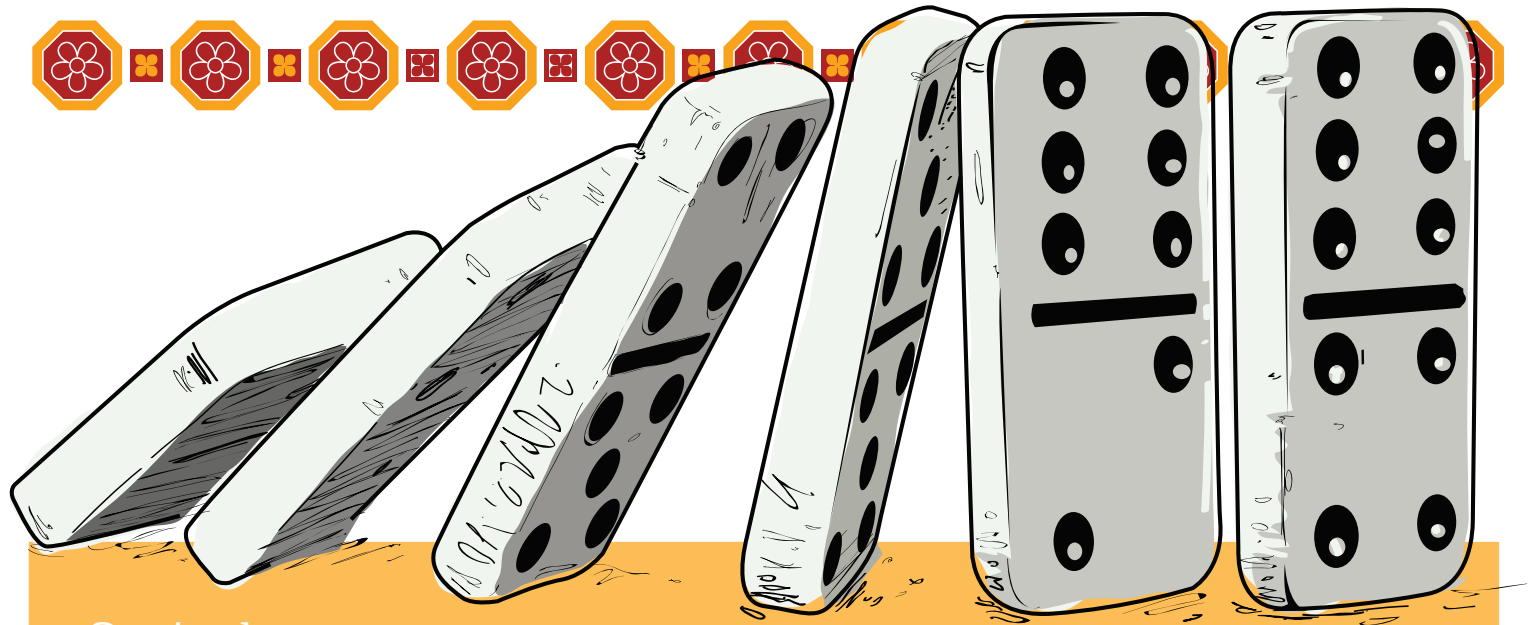
Królewna przemówiła do nich: „Czy wasze oczy naprawdę nie widzą? Ta róża jest niebieska, zapewniam was. Przypatrzcie się jej dokładnie, a zobaczycie, że ma cudowny, niebieski kolor!”.

Cały dwór zamilkł. Księżniczka poślubiła poetę i byli szczęśliwi przez całe życie.

Dobrze można widzieć jedynie za pomocą serca.

Musimy mu ufać.

Gry i zabawy

Domino

Domino, to znana na całym świecie gra, która powstała w Chinach, prawdopodobnie w średniowieczu. Do gry używa się płytek nazywanych kamieniami.

Każda płytką podzielona jest na dwa kwadratowe pola z zaznaczonymi oczkami. Najpopularniejsza wersja składa się z 28 kamieni. Znajduje się na nich po siedem pól: pustych, z jednym oczkiem, z dwoma, trzema, czterema, pięcioma i sześcioma – razem 168 oczek.

W grze biorą udział dwie, trzy lub cztery osoby. Kamień odwraca się oczkami do spodu i miesza. Następnie losuje się gracza rozpoczynającego - jest nim zwykle gracz, który wyciągnie kamień o największej sumie oczek. Wylosowane kamienie zwracane są do puli po czym wszystkie są ponownie mieszane. Gracze pobierają kamienie poczynając od rozpoczynającego, zgodnie z ruchem wskazówek zegara, po jednym kamieniu lub od razu w odpowiedniej liczbie (zwykle nie więcej niż siedem), nie pokazując ich pozostałym graczom. Kamienie pozostające na stole to "talon". Rozpoczynający wykłada dowolny kamień a pozostali, kolejno, dokładają swoje kamienie według ustalonych zasad. Kamienie dokładane są tak, aby stykające się pola miały taką samą liczbę oczek. Jeśli kolejny gracz nie posiada kamienia, który mógłby dołożyć według podanej zasady, dobiera kamień z pozostałej na stole puli. Według umowy, jeśli dobrany kamień również nie pasuje do wyłożonych, gracz dobiera dalsze kamienie, aż do wybrania właściwego (lub wyczerpania talonu), lub ruch wykonuje gracz następny. Wygrywa gracz, który pierwszy wyłoży wszystkie posiadane kamienie lub "zamknie" grę wykładając kamień jednym polem pasujący do jednego końca utworzonego z wykładanych kamieni "węża" a drugim - do drugiego końca. Grę można kontynuować przez kilka partii, sumę punktów na kamieniach nie wyłożonych zapisując na konto gracza kończącego partię, aż do osiągnięcia przez jednego z graczy ustalonej liczby punktów.

Młynek

Gra rozgrywana jest na planszy składającej się z 24 okrągłych pól, rozmieszczonych na bokach trzech kwadratów różnej wielkości (duży, średni, mały), z których każdy kolejny umieszczony jest w poprzednim. Początkowo każdy z dwóch graczy ma 9 pionów; jeden koloru białego, drugi czarnego. Jako pierwszy ruch wykonuje grający pionami białymi, umieszczając na dowolnym polu swój pion, po czym gracze wykonują na zmianę kolejne ruchy umieszczając swoje piony na wolnych polach planszy. Kiedy gracz pozbędzie się wszystkich pionów, wykonanie ruchu polega na przestawieniu jednego, wybranego ze swoich pionów znajdujących się na planszy na sąsiednie wolne pole. W przypadku, kiedy graczowi pozostają na planszy tylko trzy piony, może on przestawiać wybrane ze swoich pionów na jakiegokolwiek wolne pola, nie koniecznie sąsiednie.

Zarówno podczas ustawiania pionów na planszy jak i przesuwania ich istnieje możliwość bicia pionów przeciwnika. Ułożenie pionów na trzech polach leżących na tej samej linii (poziomej lub pionowej) i połączonych ze sobą odcinkami to tzw. młynek. Gracz, który w skutek przesunięcia lub ustawienia swojego pionu zrobi młynek, usuwa z planszy dowolny pion przeciwnika, który nie należy do żadnego młynka (jeśli wszystkie piony przeciwnika należą do jakiegoś młynka, usuwa dowolny). Usunięty pion nie powraca nigdy do gry. Jeśli w jednym ruchu gracz utworzy podwójny młynek, z planszy usuwane są dwa piony przeciwnika. Koniec gry następuje gdy jeden z graczy pozostaje z dwoma pionami na planszy lub nie może wykonać dozwolonego ruchu (jest zablokowany, tzn. wszystkie pola sąsiednie z polami, na których stoją jego piony, są zajęte). Jego przeciwnik odnosi wtedy zwycięstwo. Koniec może również nastąpić, kiedy trzykrotnie powtórzy się sytuacja na planszy - następuje wtedy remis.

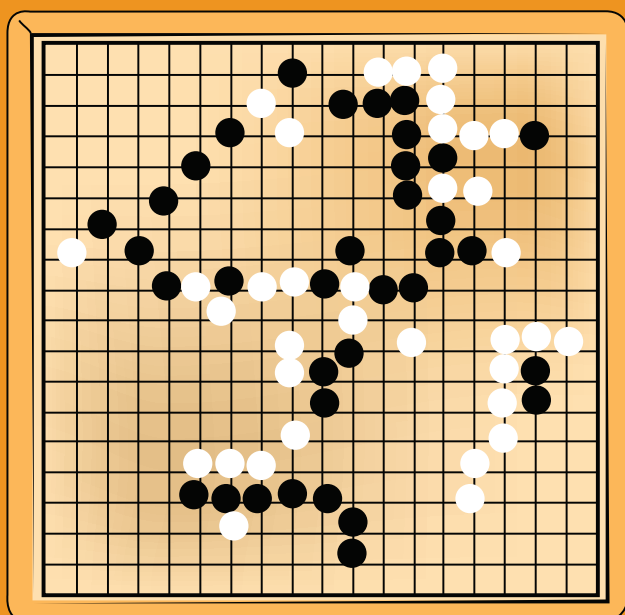
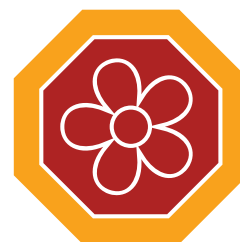
Gry i zabawy

Go

Go to tradycyjna, strategiczna gra wywodząca się z Chin. To jedna z najstarszych gier świata i jej początki łączy się z magicznymi rytuałami przepowiadania przyszłości z gwiazd.

Go jest połączeniem nauki, sztuki i sportu. Grę wymyślił cesarz Yao, w celu kształcenia syna Dan Zhu.

Grę rozgrywa dwóch graczy na kwadratowej planszy przeciętej 19 liniami poziomymi i 19 liniami pionowymi tworzącymi 361 przecięć (skrzyżowań). Gracze kładą na przemian czarne i białe kamienie na przecięciu linii. Grę rozpoczyna gracz grający kamieniami czarnymi. Celem gry jest otoczenie własnymi kamieniami, na pustej początkowo planszy, terytorium większe niż terytorium przeciwnika. Kamieni raz postawionych na planszy nie przesuwa się, mogą natomiast zostać zbite przez przeciwnika. Każdy kamień posiada oddechy – puste sąsiednie skrzyżowania połączone z kamieniem prostym odcinkiem. Kamień stojący w rogu ma dwa, na brzegu planszy – trzy, a w pozostałych miejscach cztery oddechy. Kamienie tego samego koloru stojące obok siebie i połączone liniami prostymi tworzą łańcuch, który ma wspólne oddechy – można je zbić albo wszystkie razem albo żadnego. Stojące obok siebie kamienie przeciwnego koloru zabierają sobie nawzajem po jednym oddechu. Kamień (lub łańcuch), któremu przeciwnik zabierze ostatni oddech zostaje zбитy i zdjęty z planszy.

Ciekawostki

Pałeczki odgrywają ważną rolę w codziennym życiu Chińczyków – niektórzy badacze uważają, że posługiwanie się pałeczkami jest korzystne dla zdrowia - stanowi dobre ćwiczenie dla mózgu.

Przez setki i tysiące lat Chiny były najbardziej rozwiniętym cywilizacyjnie rejonem naszej ziemi. Tam powstało mnóstwo przełomowych odkryć i wynalazków z których korzystamy na co dzień.

W Chinach wynaleziono: papier (II wiek p.n.e.), papierowe pieniądze (w VII wieku), druk (868 n.e.), kompas, proch (868 n.e.), taczkę, chomąto, soczewkę, liczydło, zapalki, żeliwo, sejsmograf, latawiec i rakietę.

Mieszkańcy Chin, jako pierwsi wyprodukowali wyroby z porcelany i laki.

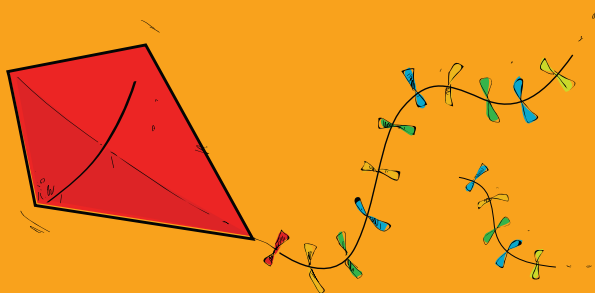
Chińczycy jako pierwsi zastosowali badanie pulsu, jako sposób diagnozowania chorego.

Jednym z ważniejszych osiągnięć medycyny chińskiej było wprowadzenie w XI w. szczepień ochronnych. Starożytni Chińczycy kładli wielki nacisk na higienę osobistą; już od V w. p.n.e. obowiązkowe było mycie rąk pięć razy dziennie, gorąca kąpiel, co pięć dni oraz mycie włosów, co trzeci dzień, a począwszy od X w. n.e. powszechne stało się korzystanie z publicznych sal kąpielowych.

W Chinach stworzono sztukę aranżacji przestrzeni – feng shui. Feng Shui jest wiedzą o powiązaniach ziemskich i pozaziemskich człowieka z jego otoczeniem, która liczy sobie ponad 3000 lat.

Według popularnej legendy, sztuka parzenia herbaty została odkryta przez chińskiego cesarza Shennonga w 2737 p.n.e., kiedy liść herbaty wpadł do jego miski z wrzątkiem.

Chiny mają najstarszy na świecie kalendarz księżycowy pochodzący z 2600 r. p.n.e. Pierwsze kusze pojawiły się w Chinach, jak większość wynalazków. Papier toaletowy wynaleziono w Chinach w 1300 roku.

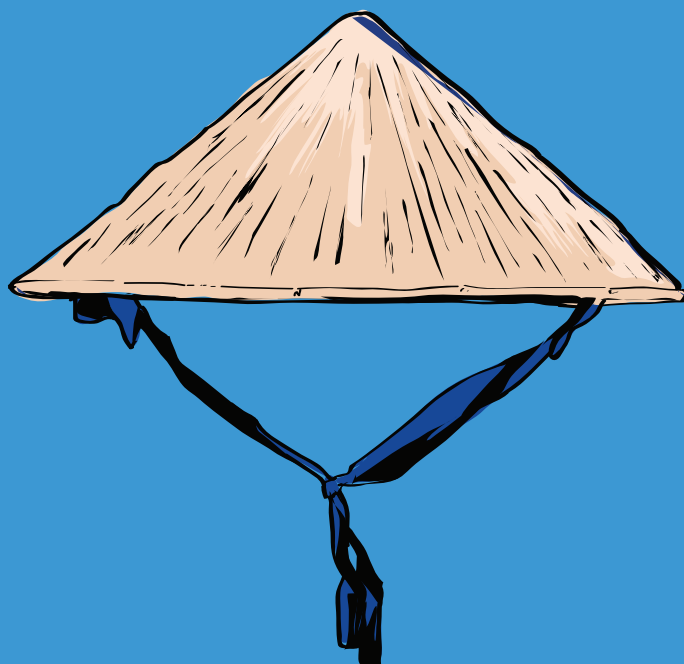
Witaj. Nazywam się
Hong. Jestem
Wietnamką.
Opowiem Ci o mojej
ojczyźnie - Wietnamie

DZIECIŃSTWO W WIETNAMIE

Wietnam to kraj położony w Azji Południowo-Wschodniej na obszarze Półwyspu Indochińskiego. Graniczy z Chinami, Laosem i Kambodżą. Najwyższą górą jest Phan Xi Păng o wysokości 3143 m n.p.m., najdłuższą rzeką to Mekong. Pod względem liczby ludności jest trzynastym co do wielkości państwem świata z liczbą ludności ponad 86 mln. Stolicą kraju jest Hanoi. Największe miasta to Ho Chi Minh, Hanoi, Hajfong. Wietnam jest krajem wielonarodowościowym, rdzenni Wietnamczycy (Kinh) stanowią 85% mieszkańców kraju, a pozostali to grupy plemienne, należące do 53 narodowości.

Religia

W Wietnamie głęboko zakorzenione są rozmaite wierzenia i religie, które od tysięcy lat stanowią ważną część życia jego mieszkańców. Najliczniej reprezentowane są trzy systemy religijne: buddyzm, katolicyzm i kaodaizm.

Wietnamska rodzina

Rodzina wietnamska jest rodziną wielopokoleniową – pod jednym dachem mieszkają zwykle dziadkowie, rodzice i wnuki. Przeciętnie w wietnamskiej rodzinie mieszkającej w mieście jest dwoje dzieci, na wsi zwykle o jedno więcej. Głową rodziny jest mężczyzna. Wychowaniem dziecka zajmują się nie tylko rodzice ale i dziadkowie. Babcia i dziadek biorą czynny udział w wychowaniu wnuka, co nie wynika tylko z ich dobrej woli, ale jest ich obowiązkiem. Dzieci chodzą do przedszkola od 3 roku życia. Dziadkowie odprowadzają dzieci i przyprowadzają je z przedszkola. Do powrotu rodziców dziecko spędza czas z babcią i dziadkiem, którzy opowiadają wnukom o tradycjach, śpiewają ludowe pieśni, kołysanki, opowiadają bajki i czytają razem komiksy – wietnamskie dzieci kochają komiksy. Wakacje trwają trzy miesiące. Zwykle dzieci spędzają czas z dziadkami – jeśli mieszkają w innym miejscu niż oni, wówczas na wakacje wyjeżdżają do dziadków. Jeśli mieszkają razem, dziadkowie zabierają wnuki na spacer do parku, do kina, restauracji czy do księgarni po dobre książki lub komiksy. Poza odwiedzinami u dziadków, wietnamskie dzieci często wyjeżdżają na wakacje nad morze.

Postać z wietnamskiego komiksu.

Szkoła

Dzieci rozpoczynają naukę w wieku 6 lat. Najpierw uczą się 5 lat w szkole podstawowej, potem 4 lata w gimnazjum i na koniec, 3 lata w liceum. Po 12 latach nauki mogą zdawać na studia. Godzina lekcyjna trwa 45 minut. Pomiedzy lekcjami są przerwy. Uczniowie przychodzą do szkoły o 6.30, by przejrzeć materiał z poprzednich lekcji. Zwykle dzieci mają 5 lekcji. Po lekcjach wracają do domu na obiad, i znów idą do szkoły, na zajęcia dodatkowe. Uczniowie nie chodzą do szkoły w mundurkach, ale obowiązuje nieco większy rygor niż w polskich szkołach.

W Wietnamie edukacja ma ogromne znaczenie, zarówno w przypadku chłopców jak i dziewczynek, nie ma różnicowania ze względu na płeć, każdy powinien mieć solidne wykształcenie.

Dzieci powszechnie uczęszczają na zajęcia dodatkowe – chłopcy ćwiczą sztuki walki, dziewczynki grę na pianinie, skrzypcach, flecie i instrumentach narodowych (Trung, Kèn bầu, Đàn bầu), uczestniczą w zajęciach tanecznych – ćwiczą taniec nowoczesny i klasyczny, chodzą na balet, uczą się śpiewu nowoczesnego i tradycyjnego.

Podstawowym obowiązkiem dziecka jest wzorowa nauka. Dzieci uczone są absolutnego posłuszeństwa względem starszych. W szkole mają obowiązek wypełniania wszelkich poleceń nauczyciela, bez zgłaszania jakiegokolwiek sprzeciwu.

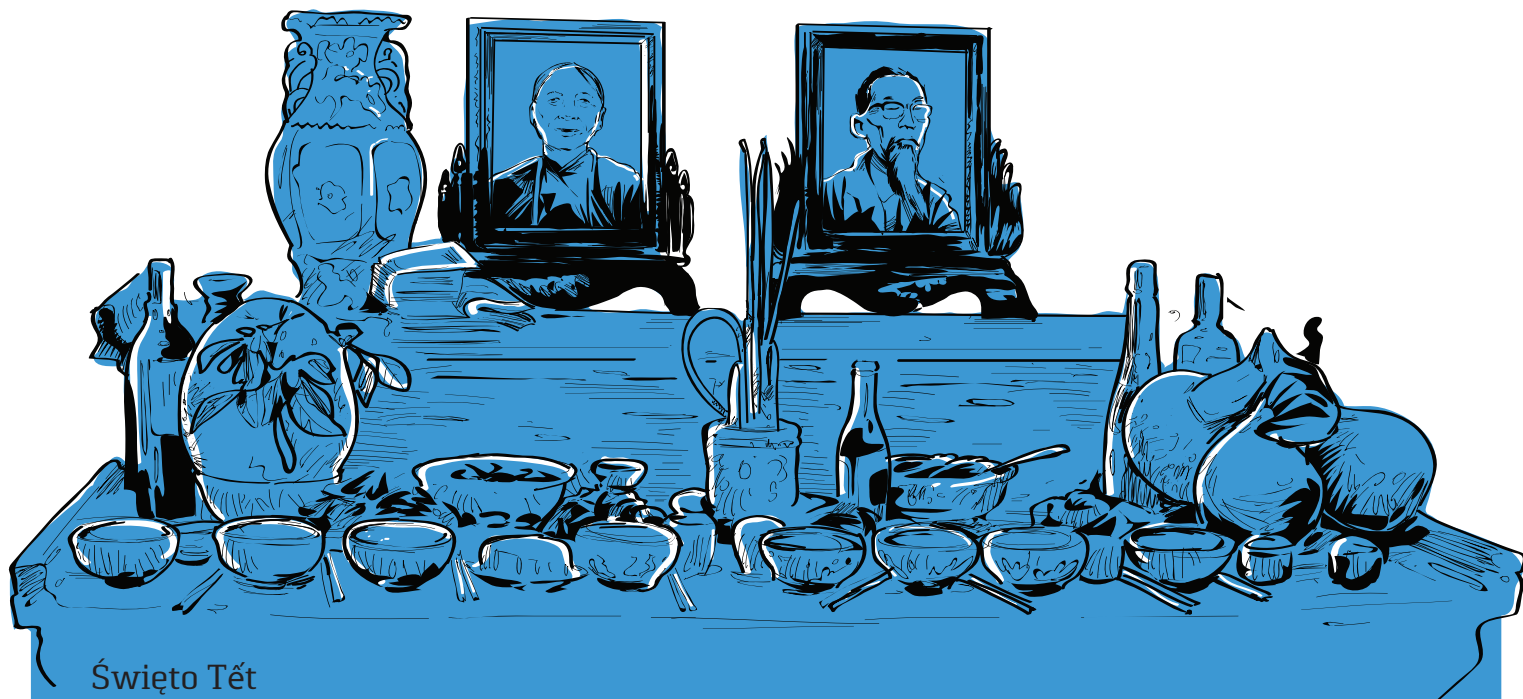
Po powrocie do domu odrabiają lekcje, a następnie pomagają rodzicom w wykonywaniu prac domowych – przyrządzają posiłki, sprzątają. W kulturze wietnamskiej mężczyzna musi być pracowity, solidny, wiarygodny i wykształcony, kobieta zaś powinna być posłuszna mężowi, dobrze gotować i dbać o rodzinę. Te zasady wpajane są dzieciom od małego. Dzieci wietnamskie rzadko są chwalone, co wyraźnie wiąże się z kulturą wietnamską – Wietnamczycy cenią przede wszystkim skromność. Nie chwalą dużo swoich dzieci, aby nikt nie mógł ich posądzić o pychę i zarozumiałość. Wietnamczycy nie cenią wysoko majątku rzeczowego, najważniejszy jest majątek duchowy.

Święta

Święto Zmarłych

Podczas tego święta Wietnamczycy palą kadzidła, stawiają świece i modlą się za dusze zmarłych przodków. Urządzają też coś w rodzaju poczęstunku – słodczy, ryż, ziemniaki, owoce, coś do picia, stawiają też na ołtarzu domowym kwiaty. Zapraszają swoich przodków do wspólnego stołu ale pamiętają również o bezdomnych zmarłych. Przed domem, w ogrodzie albo na tarasie stawiają duży stół, bogato zastawiony jedzeniem, palą kadzidła, świece i modlą się za dusze bezdomnych zmarłych. Wietnamczycy wierzą, że ludzie, którzy zginęli daleko od domu, są bezdomni, nie są przez nikogo zapraszani, bo ich rodzina nie wie gdzie oni są, i na wieczność pozostają bez opieki. Dlatego ktoś musi o taką duszę zadbać, zaopiekować się nią. Jedzenia, które znajduje się na stole dla zmarłych nie wolno zjeść żywym – trzeba rozsypać wszystko w ogrodzie, dla zmarłych.

Święto Tết

Najważniejszym świętem jest święto Tết – wietnamski Nowy Rok. Słowo Tết oznacza spojenie bambusowej łodygi, które symbolizuje kolejny etap życia. Na tydzień przed Nowym Rokiem Wietnamczycy obchodzą święto Bogów Kuchennych, którzy według legendy udają się na karpiu do nieba, aby zdać raport o tym, jak członkowie danej rodziny sprawowali się w minionym czasie. W tym dniu składane są im ofiary w postaci papierowych butów, serdaków i czapek. Aby zyskać przychyłność Ducha i powodzenie na przyszły rok, zapala się dla niego kadzidła i przygotowuje ucztę.

Trzydziestego dnia dwunastego miesiąca księżycowego Wietnamczycy przygotowują się do "an Tet", czyli jedzenia ostatniej kolacji w roku. Jest to wyjątkowy czas zjednoczenia rodziny, ale również spotkania ze zmarłymi, dlatego najpierw zostają złożone ofiary na ołtarzu przodków. Gospodarz zapala kadzidła, stawia kieliszki z alkoholem, czarki z herbatą, świeże kwiaty i miskę z wodą, a także talerz z pięcioma owocami - nazwy owoców tworzą zdanie "modlić się, aby zapewnić rodzinie wszystkiego pod dostatkiem w nowym roku". Po złożeniu darów rodzina rozpoczyna świąteczny posiłek. Przed północą domownicy zbierają się przed ołtarzem Władcy Niebios.

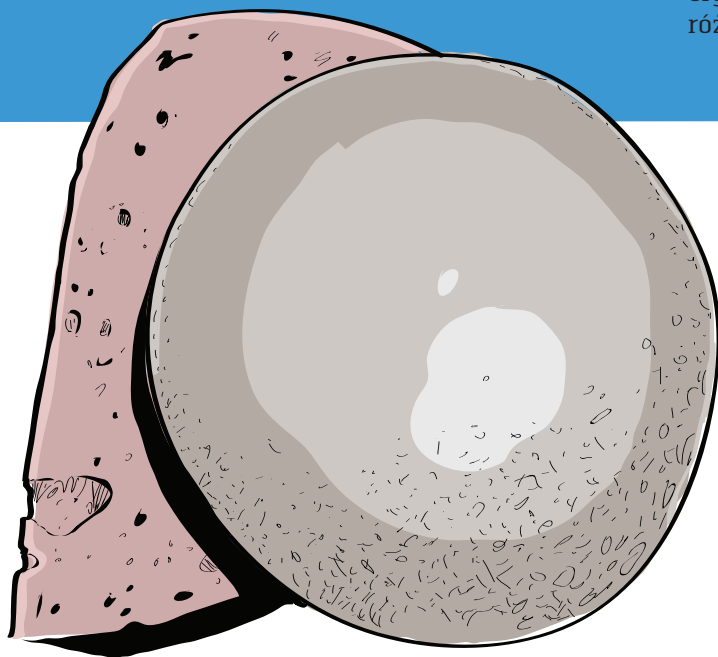
Po złożeniu ofiar i zapaleniu kadzideł, wszyscy z niecierpliwością czekają, aż niebo rozświecili się fajerwerkami, które przeganiają demony, szczególnie chętnie pojawiające się na ziemi w ostatnią noc roku. Demony zresztą nie tylko boją się hałasu sztucznych ogniów, ale również czerwonego koloru, dlatego domy przystrojone są łańcuchami z papryki chilli, a na zielonych gałęziach noworocznych zawiązuje się czerwone wstążki. Na święto Tết Wietnamczycy przygotowują specjalne ciasto ryżowe nadziewane

mięsem i przyprawami – Banh Chung. Wieczorem, w wigilię Tết odbywają się tańce smoka. Po północy gospodarz rozpala ognisko, na którym spalane są papierowe pieniądze, zapewniające łaskę bogów. Ogniska rozpala się w parkach, ogrodach i na ulicach, wokół nich gromadzą się rodziny, a radosne pochody i imprezy trwają przez całą noc. W nocy dzieci i wnuki składają życzenia rodzicom i dziadkom, a następnie dorośli życzą pomyślności swym dzieciom. Ponieważ w Wietnamie nie obchodzi się urodzin, Tết to szczególny czas dla dzieci. Dostają w prezencie czerwone koperty z pieniędzmi oraz słodczyce i kandyzowane owoce. Pierwszy dzień świąt Wietnamczycy spędzają z rodziną, a w następnych dniach składają wizyty u przyjaciół. W buddyjskich świątyniach mnisi obdarowują gości monetami zapakowanymi w czerwone torebki. Jest to jakby dar od Buddy na Nowy Rok. W Tết Wietnamki noszą żółte i czerwone stroje, a mężczyźni ubierają się na czarno. Tết symbolizuje w kulturze wietnamskiej nie tylko przemianę pór roku, ale również odnowę wewnętrzną i fizyczne oczyszczenie. Święto Tết to jedyna okazja w roku, aby założyć tradycyjne stroje, udać się do "uczonych" po pięknie wykaligrafowane życzenia i obejrzeć wodny teatr kukielkowy. "Múa rối nước" to teatr lalek na wodzie – inscenizacja, którą spotkać możemy tylko w Wietnamie. Aktorzy poruszają kukiełkami stojąc po pas w wodzie za specjalnym parawanem.

Przedstawiane są sceny z życia wsi albo wątki historyczne. Lalki poruszają się na powierzchni wody, a spektakl rozgrywa się w promieniach zachodzącego słońca przy akompaniamencie melodyjnej muzyki.

Pełnia księżyca

Księżyc dla Wietnamczyków to wyjątkowe zjawisko, magiczne. Wietnamczycy wierzą, że podczas pełni, gdy światło księżyca jest wyjątkowo silne, nasze uczucia, tęsknoty, troski przenosimy do osób, które kochamy, a które znajdują się gdzieś daleko. Podczas pełni Wietnamczycy przebywają w nocy na dworze, piją herbatę, jedzą owoce, słodczyce, przytulają się i radują. W noc gdy jest pełnia obnoszą po całej wiosce, czy mieście ręcznie robione lampiony, które sprawiają, że rozświecła się cała okolica i cały kraj.

Tradycyjne wietnamskie potrawy jedzone w święto Królów Hung.

Święto Królów Hung

To niezwykle święto poświęcone jest Królom Hùng, którzy uważani są w Wietnamie za założycieli państwa Văn Lang – pierwszego państwa narodu Wietów. Święto trwa przez cały tydzień. Rozpoczyna się uroczystym rytuałem składania ofiar. Wśród darów przekazywanych duchom królów Hùng znajdują się specjalne nadziewane ciasta: Bánh chưng - kwadratowe i Bánh giầy - okrągłe. Po rytualnej ofierze następuje uroczysta procesja z udziałem mieszkańców okolicznych wsi. Oprócz uroczystej części obchodów organizowane są też występy ludowych zespołów, różne zawody i konkursy.

Bajki wietnamskie

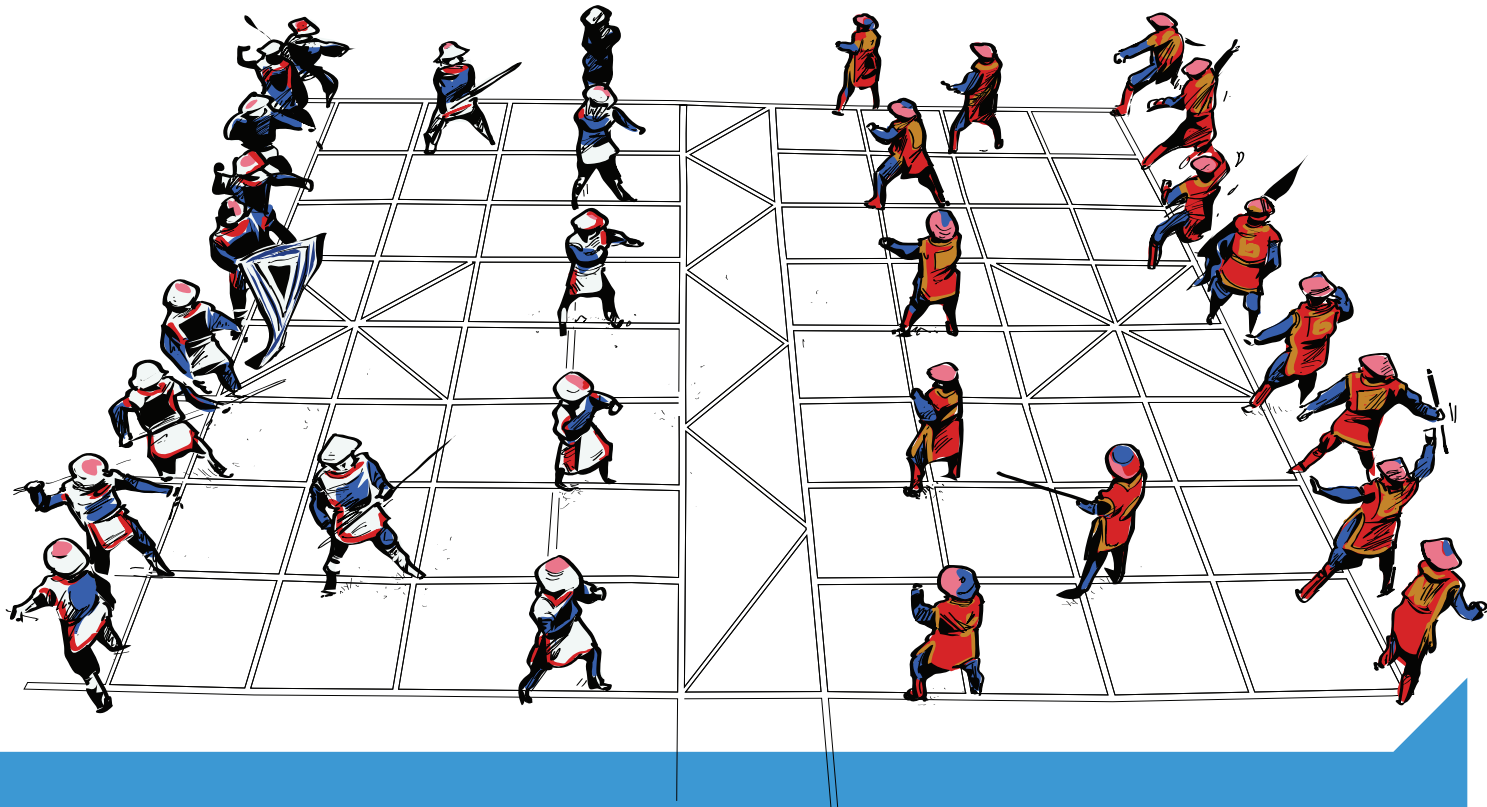
“Bajka o Wietnamie”

Dawno, dawno temu, był sobie smok – władca oceanów, który żył w pałacu na dnie Morza Południowo-chińskiego. Pewnego dnia poczuł się bardzo samotny - wyłonił się więc z morza, by odwiedzić ziemię, dżunglę, góry i kwitnące równiny, które dzisiaj tworzą krajobraz Wietnamu. Spotkał tam księżniczkę o przepięknej urodzie. Zakochali się w sobie i wkrótce pojawiła się na świecie setka ich dzieci. Ich dzieci nigdy nie miały dzieciństwa, bowiem natychmiast dorosły, osiągając szczyty mądrości i urody. Przez pewien czas, wielka rodzina żyła razem – księżniczka była szczęśliwa, dzieci też. Jednak smokowi doskwierał brak morza – tęsknił za nim tak bardzo, że postanowił poświęcić szczęście rodzinne.

Kiedy pewnego dnia księżniczka obudziła się, smoka przy niej nie było – powrócił do swojego podwodnego pałacu. Zrozumiała jego decyzję. Księżniczka próbowała ułożyć sobie życie bez smoka, lecz nie było to łatwe, bowiem ogromnie go kochała.

Postanowiła więc przywołać smoka do siebie, a on usłyszał jej prośbę. Wrócił do swojej rodziny, ale nie potrafił z nią zostać. Powiedział księżniczce, że dzieli ich zbyt wiele, że nie potrafi być szczęśliwy na ziemi. Wrócił więc do swojego morskiego pałacu. Przed odejściem obiecał jej, że w razie nieszczęścia, lub nagłej potrzeby, zawsze będzie gotowy przybyć z pomocą. Odchodząc, zabrał ze sobą pięćdziesięcioro dzieci, które wraz z nim zasiedliły podwodne królestwo. Księżniczka pozostała z resztą dzieci na ziemi – to one dały początek narodowi Wietnamu.

Gry i zabawy

Cờ Người

Wietnamskie ludzkie szachy

Wietnamskie ludzkie szachy to wyjątkowa kombinacja szachów ze sztuką walki i akrobatyką. Można w nie grać praktycznie wszędzie (najczęściej wybierane są duże place). Rozgrywka zaczyna się od oficjalnego uderzenia w bębny, dwóch graczy w tradycyjnych wietnamskich strojach zajmuje miejsca na wysokich platformach za szachownicą. Pierwszy z nich rozpoczyna grę okrzykiem, po czym jeden z graczy porusza się na wybrane pole – wcześniej jednak wykonuje akrobację lub mini-pokaz sztuk walki. Gracz przeciwnej drużyny zachowuje się tak samo i tak zajmują kolejne pola. Rozgrywka ludzkich szachów trwa dwie godziny. Występują dwie drużyny po 16 osób (w jednej chłopcy, w drugiej dziewczynki) ubrane w stroje innego koloru oraz sędzia wybrany przez organizatorów. Sędzia tłumaczy zasady gry i pomaga w początkowym podejmowaniu decyzji. Często udział w zabawie bierze narrator, który po każdym ruchu recytuje fragment poezji lub śpiewa krótką pieśń. Gracze stoją lub siedzą na krzeselkach.

Bit Mat Bat De

czyli łapanie gęsi z zawiązanymi oczami

Jeden z graczy zostaje wybrany gęsią, drugi tropicielem gęsi – musi ją złapać. Obojgu zawiązujemy oczy, tak aby nie widzieli, co się dzieje wokół nich.

Pozostali gracze ustawiają się dookoła tej dwójki. Gra rozpoczyna się, kiedy tropiciel powie: „Gotowe!”. Gęś może poruszać się gdzie tylko chce, ale musi od czasu do czasu gęgać. Tropiciel nasłuchuje gęgania gęsi i stara się ją znaleźć. Gęś z kolei musi poruszać się bezszelestnie, żeby uniknąć złapania! Ponieważ oboje mają zawiązane oczy, muszą wytyczać słuch i inne zmysły, żeby wygrać. Pozostali gracze próbują zmylić gęś i jej tropiciela na różne sposoby – podszczypują, klepią, rozpraszają. To przedłuża grę i czyni ją o wiele zabawniejszą. Kolejna runda rozpoczyna się, gdy gęś zostanie złapana.

Truyen-Truyen

Dzieci siedzą w kole. Pośrodku koła znajdują się pałeczki ułożone obok siebie. Jeden z graczy podrzuca do góry piłkę i zanim ona upadnie podnosi jedną pałeczkę i uderza nią w ziemię. Następnie po raz kolejny podrzuca piłkę i tym razem musi podnieść dwie pałeczki i uderzyć nimi w ziemię zanim piłka spadnie. Potem 3,4,5 itd. Jeśli piłka spadnie wcześniej zanim uderzy wszystkimi pałeczkami o ziemię, następny gracz podrzuca piłkę i wykonuje te same działania co poprzednik. Zwycięża ten gracz, który zdoła uderzyć dziesięcioma pałkami przed upadnięciem piłki.

Ciekawostki

Niezwykle ważne dla Wietnamczyków są imiona ich dzieci. Imiona nadają rodzice lub dziadkowie. Każde imię ma swoje znaczenie – Wietnamczycy nadają słowa o pozytywnym znaczeniu, w celu przesłania swojego oczekiwania – tzn. jeśli nazywają swojego syna „Pracowity”, „Waleczny”, czy „Siłacz”, to mają nadzieję, że chłopiec o tym imieniu będzie w przyszłości taki jak jego imię. Kobietom często nadaje się imiona kwiatów.

Wietnamczycy zazwyczaj nie patrzą w oczy swojemu rozmówcy, co ma silny związek z wietnamską tradycją, według której, nie patrzy się prosto w oczy osobom wyższym rangą lub tym, którym chce się okazać szacunek.

Zgodnie z tradycją, Wietnamczyk powinien być opanowany, skromny, cichy i spokojny. Hałaśliwe zachowanie Europejczyków jest dla Wietnamczyków niezrozumiałe i źle odbierane.

Do Wietnamczyków należy zwracać się „pan/pani”, dopóki sami nie poproszą o zwracanie się po imieniu. Podczas przedstawiania się, Wietnamczyk nie podaje

swojej rangi i zajmowanego stanowiska, ponieważ uważa, że nie wypada publicznie podnosić swoich zasług. Mężczyźni mogą ucisnąć sobie dłonie ale kobiety zazwyczaj tego nie robią, więc nie należy pierwszemu wyciągać ręki do Wietnamki.

Nie powinno się machać na Wietnamczyka ręką, czy wskazywać na kogoś palcem, ponieważ takie gesty odbierane są jako wyjątkowo nieeleganckie i nieuprzejme. Jeśli trzeba gestem zwrócić czyjąś uwagę, trzeba zrobić to wyciągniętą ręką z dłonią zwróconą do dołu – dłoń zwrócona do góry oznacza okazanie wyższości przywoływanej osobie.

Aby nie urazić Wietnamczyka, nie wolno dotykać jego głowy - dotknięcie głowy jest odbierane jako zagrożenie dla danej osoby, a nawet jego rodziny. Głowa jest miejscem pobytu ducha człowieka. Nie należy też trącać Wietnamczyka w ramię, bo według wierzeń jest to siedziba ducha-opiekuna, którego nie wolno niepokoić.

Tò he

Tò he to tradycyjne zabawki rzeźbione z kolorowego ciasta ryżowego. Figurki w kształcie zwierząt, kwiatów czy bohaterów bajek sprzedawane są na wszystkich straganach i targach. Jeśli zabraknie pomysłów do zabawy, figurki wykonane z kolorowego ryżu można po prostu zjeść. Tò he tworzone po to, by przedstawiać różnych bohaterów, zwierzęta (szczególnie te symboliczne jak smok czy feniks), kwiaty oraz wszystko to, co kojarzyło się z baśniami i historycznymi opowieściami. Może więc przybrać postać generała, wybitnego wietnamskiego cesarza lub np. feniksa. Wiele dzieci gromadziło się w danym miejscu i słuchało starszych, którzy opowiadali im różne historie i używali m.in. tych zabawek do zilustrowania danej sytuacji. Często również przebierali się za różne postacie i wykonywali scenki, dzięki czemu te opowieści bardziej zapadały w pamięć.

Witaj! Mam na imię Akanksha. Jestem Induską. Opowiem Ci o Indiach – mojej ojczyźnie.

सत्यमेव जयते

DZIECIŃSTWO W INDIACH

Indie to państwo położone w Azji Południowej.

Na północy znajdują się łańcuchy górskie: Karakorum i Himalaje.

Z Indiami graniczą: Pakistan, Chiny, Nepal, Bhutan, Birma, Bangladesz oraz Sri Lanka. Od południowego zachodu kraj otaczają wody Morza Arabskiego, zaś od południowego wschodu Zatoki Bengalskiej i Morza Andamańskiego.

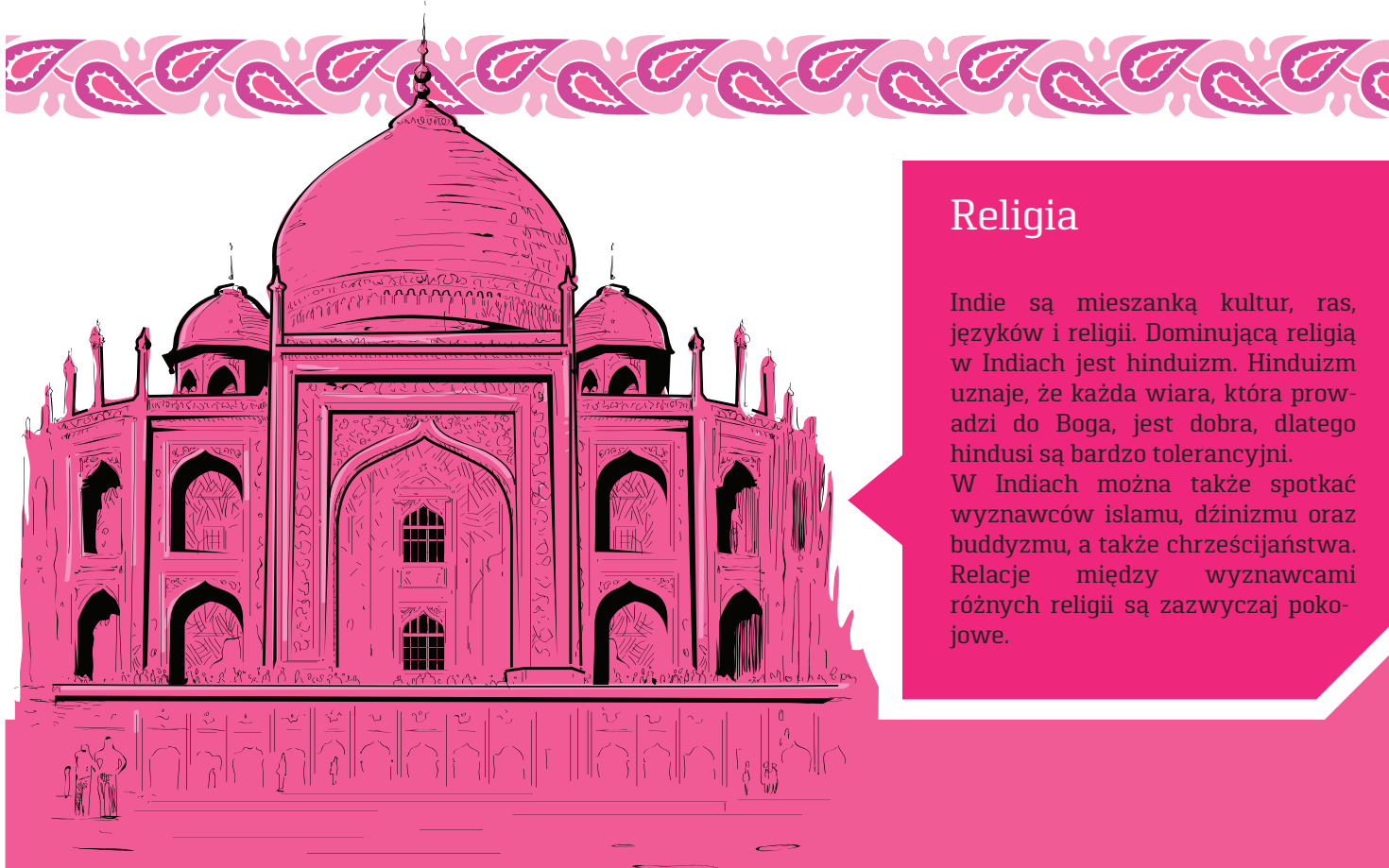
galczy, Marathowie, Tamilowie, Gudżaratowie, Kannadowie i Keralczycy.

Słowo Indus, Induska oznacza obywatela Indii. Indusem jest każdy mieszkaniec Indii, niezależnie od wyznawanej religii.

Słowo hindus, hinduska oznacza hindu, czyli wyznawcę jednej z wielu religii - hinduizmu, oraz mieszkańca dawnych Indii (Hindusi to mieszkańcy Hindustanu do roku około 1857).

Stolicą Indii jest Nowe Delhi. Do największych miast kraju należą: Bombaj [Mumbaj], Delhi, Bangalore oraz Kalkuta. Ludność miejska stanowi jedynie 27% mieszkańców państwa. Największe rzeki to Ganges, Jamuna, Son, Damodar i Ghaghra. W Indiach mieszka 1,22 miliarda ludzi – Indie są drugim państwem na świecie pod względem liczby ludności. Na terenie Indii mieszkają przedstawiciele ponad dwóch tysięcy grup etnicznych. Do największych należą Telugowie, Ben-

Religia

Indie są mieszanką kultur, ras, języków i religii. Dominującą religią w Indiach jest hinduizm. Hinduizm uznaje, że każda wiara, która prowadzi do Boga, jest dobra, dlatego hindusi są bardzo tolerancyjni.

W Indiach można także spotkać wyznawców islamu, dżinizmu oraz buddyzmu, a także chrześcijaństwa. Relacje między wyznawcami różnych religii są zazwyczaj pokojowe.

Hinduska rodzina

Najwyższą wartością w indyjskiej tradycji jest poszanowanie dla starszych członków rodziny. Wyrazem najwyższego szacunku jest dotykanie stóp starszych w geście **pranāma**. Wielką uwagę przywiązuje się do wychowania. Kobiety muszą okazywać szacunek i posłuszeństwo mężczyznom, zwłaszcza zaś swoim ojcom i mężom, choć współcześnie mają o wiele większe prawo decydowania o sobie niż dawniej. Zanim kobieta wyjdzie za mąż jest całkowicie podporządkowana rodzicom, którzy wybierają jej męża, biorąc pod uwagę jego zamożność, kastę oraz

wskazania horoskopu. Indyjskiej kobiecie życzy się "Obyś była matką tysiąca synów" i tradycyjnie oczekuje od niej, aby poświęciła się życiu rodzinnemu. Przyjście na świat dziewczynki jest niekiedy tragedią, bo wiąże się z koniecznością zapewnienia jej w przyszłości posagu, na który rodzice muszą pracować wiele lat. W Indiach nie wypada publicznie okazywać sobie uczuć – trzymać za ręce, czy całować. Częścią kulturowego dziedzictwa Indii jest pokój i poszanowanie wzajemnych praw. Mieszkańcy Indii są także bardzo gościnni. Jednym z przejawów ich gościnności jest tradycyjne powitanie **namaskar**, wymawiane ze złożonymi dłońmi i spuszczoną głową

Szkoła

Szkoła w Indiach od niedawna jest obowiązkowa. Mimo, że szkoła państwowa jest bezpłatna, to jednak nie wszystkie dzieci chodzą do szkoły, a połowa dzieci opuszcza szkołę przed piątą klasą, a więc w wieku 11-12 lat. Dziewczynki rzadziej niż chłopcy uczęszczają do szkoły. Ogromnym problemem jest analfabetyzm. Przyczyny tej sytuacji są różnorakie. W Indiach istnieje wiele języków, a nie każdy Indus zna angielski lub hindi (języki najczęściej używane na terenie kraju), dlatego nie każdy może kontynuować naukę na wyższej uczelni. Poza tym, często rodziców nie stać na edukację dziecka, a czasem po prostu nie widzą potrzeby jego edukacji, zwłaszcza w przypadku dziewczynek. Bardzo często dzieci zmuszane są do pracy. Zarabiane przez nie pieniądze stanowią część budżetu domowego. Rządowi bardzo zależy na krzewieniu edukacji, dlatego stara się zachęcać obywateli do posyłania dzieci do szkół różnymi sposobami, np. w niektórych regionach Indii, uczniowie za pojawienie się w szkole dostają pieniądze! Dzieci przyznają, że od kiedy wprowadzono te nagrody, nie opuszczają lekcji. Często także zajęcia trwają tylko dwie lub trzy godziny dziennie, aby dzieci mogły przez resztę dnia pomagać swoim rodzicom. Uczniowie rozpoczynają naukę w wieku 5 lat. Często w klasach nie mają ani ławek ani krzeseł i siedzą na podłodze. Piszą na małych tabliczkach białą kredą. W środku sali na ścianie wiszą słowa hymnu państwowego oraz modlitwa, którą recytuje się każdego dnia przed rozpoczęciem nauki. Nauczyciel darzony jest ogromnym szacunkiem. Podważanie słów nauczyciela czy dyskusja o tym, co powiedział jest nie do pomyślenia.

Uczniowie bezpłatnie dostają obiady oraz mundurki szkolne wraz z butami. Dzieci uczą się w zależności od regionu, różnych języków, oraz arytmetyki, historii, geografii, podstaw przyrody, prac ręcznych, chodzą na lekcje w-f. Religia w szkołach państwowych nie jest wykładana. Po zakończeniu nauki w szkole podstawowej dzieci przechodzą do niepełnej szkoły średniej. Tam uczą się języka ojczystego, hindi i języka angielskiego, matematyki, biologii, fizyki, chemii, historii, geografii, czasem także tańca, muzyki i rysunku, oraz rzemiosła. Po zakończeniu niepełnej szkoły średniej uczniowie mogą kontynuować naukę w pełnych szkołach średnich. Po skończeniu szkoły podstawowej i średniej mogą pójść na studia, gdzie nauka trwa 5-6 lat. Oceny są dla uczniów są bardzo ważne. Dzieci uczą się pilnie, bo na pozycję i szacunek w klasie przekładają się wyniki w nauce. Bycie najlepszym uczniem jest ogromnym zaszczytem. Indyjskie dzieci nigdy nie ściągają, bo jest to straszny wstyd. Jeśli rodziców stać, posyłają dziecko do prywatnej szkoły, gdzie wszystkie przedmioty wykładane są po angielsku. Także w szkołach prowadzonych przez misjonarzy chrześcijańskich język angielski jest językiem wykładowym.

Święta

Dipawali

Najważniejszym świętem obchodzonym w całych Indiach jest dipawali. Podczas święta hindusi wystawiają przed domy rzędy zapalonych lampek oliwnych lub dekorują budynki oraz ulice lampkami choinkowymi. Jest to symboliczne zwycięstwo światła nad ciemnością, dobra nad złem, na pamiątkę zwycięstwa boga Ramy nad demonem Rawaną. Jest to radosne święto zwycięstwa. Trwa pięć dni i każdy dzień poświęcony jest innej opowieści mitologicznej. Domy, pomalowane nową farbą dekoruje się girlandami kwiatów i zapala dużą ilość kadzidełek. Hindusi udają się w tym czasie na wielkie zakupy i każda kobieta otrzymuje od męża w prezencie co najmniej jedno nowe sari (część tradycyjnego ubrania) i piękną biżuterię.

Dzieci również otrzymują podarunki.

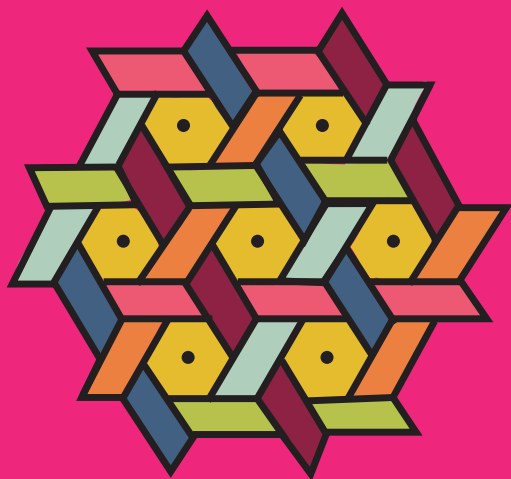
Durga-pudża

Durga-pudża to jedno z największych świąt hinduistycznych obchodzonych na Północnym Zachodzie Indii. W czasie tego święta czci się zwycięstwo Durgi nad bawołem-bykiem, Mahisasurą, symbolem sił chaosu i nieuporządkowania. Buduje się bogato zdobione ołtarze dla posagu Durgi. Przez dziewięć dni oddaje się cześć bogini, a następnie przenosi się ją w korowodzie nad rzekę i topi. Durga jest utożsamiana z córką, która wyszła z domu ojca do domu męża i tylko raz w roku może odwiedzić swoją rodzinę i nacieszyć się spotkaniem z matką. To święto jest szczególnie obchodzone przez kobiety oraz

w stanie Bengal Zachodni, gdzie jest najważniejszym świętem w roku.

Holi

Holi to święto wiosennego zrównania dnia i nocy, kojarzone z odejściem zimy. Na północy Indii poświęcone jest Krisznie, a na południu - bogu miłości Kamie. Kriszna żalił się, że skóra Radhy jest biała, a jego ciemna i Jaśoda poradziła mu, żeby posypał ją kolorowym proszkiem. Tak więc w tym dniu wszyscy świętujący obsypują się kolorowym proszkiem i tańczą z radości. Kolor czerwony oznacza nową krew płynącą w żyłach, przynoszącą życie i miłość.

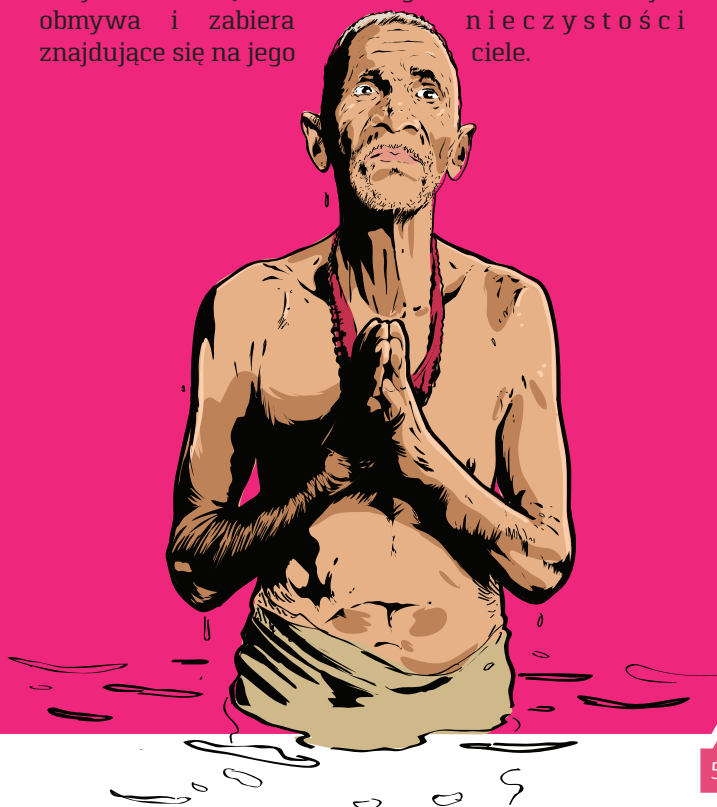

Nowy Rok

Nowy Rok świętuje się w różnych częściach kraju w różny sposób i w innym czasie. Domy są dokładnie czyszczone, Indusi zakupują nowe ubrania i przygotowują świąteczne potrawy w sześciu smakach, wejścia do domów ozdabia się rangoli – kolorowymi rozetami usypanymi z piasku, ziaren zbóż lub kwiatów. Miejscowa ludność wypatruje w tym dniu kwiatów, roślin, owoców itp., wierząc, że spoglądając na nie zapewniają sobie pomyślność w nowym roku. Indusi w tym szczególnym czasie tłumnie odwiedzają świątynie. W tym dniu przy drogach ustawia się naczynia z wodą dla spragnionych dusz i zwierząt. Nowy Rok witają fajerwerki odpalane o 4 nad ranem – według Indusów to właśnie wtedy rozpoczyna się nowy dzień. W tym dniu Indusi odwiedzają krewnych i znajomych aby złożyć im życzenia noworoczne i skosztować specjalnie przygotowanych na ten dzień przysmaków.

Święto Gangesu

Każdego roku wielu Indusów świętuje Ganga Dashami, czyli zejście bogini Ganga w postaci rzeki na Ziemię. Przez 10 dni trwania świątecznego festiwalu okolice i brzegi rzeki wypełniają się setkami tysięcy wyznawców hinduizmu. Składają oni cześć bogini Ganga paląc kadzidła i gliniane lampki, składając ofiary z drzewa sandałowego, kwiatów i mleka i karmiąc zwierzęta zamieszkujące wody Gangesu kulkami z mąki. Zanurzenie się w tych dniach w świętej rzece ma zapewnić odpuszczenie wszelkich grzechów. Ganges to święta rzeka hinduistów. Wzdłuż całej jej długości hindusi składają cześć swoim przodkom i bogom. Płynąca woda uważana jest za oczyszczającą – oczyszcza duszę człowieka z grzechów tak samo jak obmywa i zabiera nieczystości ciała.

Bajki

Jak bramini wskrzesili lwa

W pewnym mieście mieszkało czterech braminów, którzy żyli ze sobą w wielkiej przyjaźni. Trzech z nich było bardzo uczonych – posiadali oni wszelkie nauki, brakowało im jednak rozsądku. Czwarty z nich nie znał się na książkach i miał tylko zdrowy rozsądek. Urządzili oni pewnego razu radę między sobą i tak oznajmili:

- Na co nam się zdała cała wiedza, jeśli nie niesiemy jej w obce kraje, nie zyskujemy za nią względów możliwych i książąt i nie wzbogacamy nią naszych kieszeni? Dlatego też na wszelki wypadek udajmy się na obczyznę.

Gdy uszli już spory kawał, rzekł z nich najstarszy:

- Jeden z nas czterech – jak wiadomo – nic nie umie, posiada jedynie rozsądek. Mniemam, że książęta niewiele skorzystają z samego rozsądku bez wiedzy. Dlatego też będzie słusznie, iż z tego, co zdobędziemy, nie damy mu części zarobku. Jeśli chce, może sobie powrócić do domu.

I drugi również dorzucił:

- Ach, ty człecze rozsądku, gdy ci braknie wiedzy, ruszaj sobie do domu!

Ale trzeci rzekł:

- Nie, tak nie uchodzi. Będąc dziećmi, bawiliśmy się razem. Dlatego niech idzie razem z nami, niech bierze równy udział z mienia, które zarobimy.

Rozsądny tedy poszedł z nimi.

Gdy szli tak drogą, znaleźli w lesie kości lwa.

Jeden z nich rzekł:

- Oto teraz pora, byśmy zaświadczyli wiedzę, którąśmy w życiu zdobyli. Tu leży dawno zmarłe zwierzę: ożywmy je za pomocą naszej dobrze nabytej umiejętności.

Na to rzekł pierwszy:

- Ja umiem złożyć kości z powrotem.

Drugi rzekł:

- Ja kości te, wiedzą moją ubiorę w mięso, krew i skórę.

I trzeci rzekł:

- A ja ożywię zwierzę.

Zebrał tedy i złożył jeden z nich kości, drugi wyposażył je w krew, mięso i skórę.

Podczas gdy trzeci chciał już tchnąć dech w zwierzę, powstrzymał go rozsądny i rzekł:

- Przecież to lew! Gdy go ożywisz, pożre nas!

Lecz ów na to:

- Ach, ty głupia głowo! Mam więc wiedzę marnować bez pożytku?

Na to znów rozsądny:

- W takim razie zaczekaj chwilkę, dopóki nie wejść na to drzewo.

Gdy to się stało, skoro tylko lew został ożywiony, rzucił się na trzech braminów i pożarł ich.

Rozsądny zaś zszedł z drzewa, gdy lew się oddalił, i poszedł sobie do domu.

Wiedza zbyt ufna, gdy wywyższa siebie,

Traci rozsądek i sama się grzebie!

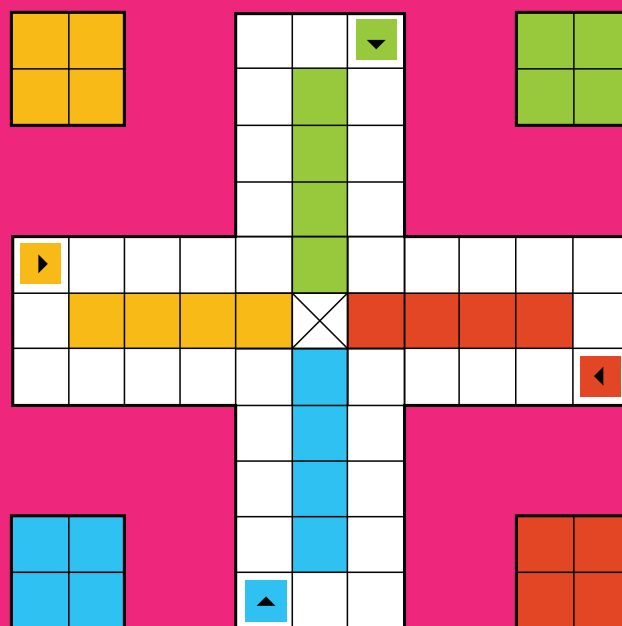
Gry i zabawy

Szachy

Szachy mają bardzo długą historię sięgającą co najmniej VI wieku. To gra pochodząca z Indii, należąca do strategicznych gier planszowych rozgrywanych przez dwóch graczy na 64-polowej szachownicy, za pomocą zestawu pionów i figur.

Chińczyk

Chińczyk to tradycyjna gra planszowa bardzo popularna na całym świecie. Chińczyk powstał najprawdopodobniej w IV wieku n.e w Indiach. Planszę stanowi zwykle kilkadziesiąt pól ułożonych w kształt krzyża. W chińczyka grają zwykle czterech gracze, ale można grać w dwójkę lub w trójkę. Są cztery zestawy pionków w różnych kolorach. Po cztery pionki w każdym zestawie. Każdy gracz kieruje własnym zestawem. Pionki gracza na starcie zajmują 4 pola bazy o tym samym kolorze pionków. Ruchy pionków określają rzuty kością, jakie wykona gracz. Rzuca się zwykle raz, chyba, że wypadnie 6. Szóstka jest szczęśliwym rzutem i daje graczowi dodatkowy rzut. Rzut o wartości sześć pozwala graczowi wyprowadzić pionek z bazy na pole startowe. Zwykle jest ono oznaczone odpowiednim kolorem. Jest to lewe dolne pole narożne ramienia o kolorze pionków gracza. Jeśli, gracz nie ma pionków na planszy to dopóki nie wyrzuci 6, nie może zrobić. Gracze poruszają się na przemian. Najlepiej, aby kolejka szła w kółko. Na początku należy określić rzutem kością, kto zaczyna. Wygrywa ten kto wyrzuci najwięcej. Jeśli gracz ma dwa rzuty lub więcej w jednej kolejce to może wykorzystać je do poruszenia jednego pionka lub kilku. Każdy rzut jeśli jest taka możliwość musi zostać wykorzystany. Pionki poruszają się po polach zewnętrznych w kierunku zgodnym z ruchem wskazówek zegara, gdy zrobią pełne okrążenie nie idą na pole startowe a wchodzi na ścieżkę przy ich bazie oznaczoną zwykle kolorem pionków gracza. Na ścieżkę przeciwnika nie można wchodzić. Na jednym polu może stać tylko jeden pionek. Na wolne pole na ścieżce można wejść wykorzystując rzut o wartości równej odległości od tego pola. Przykładowo jeśli jest to pole następne jest to 1 jeśli jest trzecie pole od pionka trzeba użyć rzutu o wartości 3. Bicie następuje przez wprowadzenie pionka na pole zajmowane przez pionka innego gracza. Wtedy pionek stojący wcześniej na tym polu zostaje zбитy. Pionek zбитy wraca do swojej bazy. Zwycięża ten z graczy, który pierwszy ustawi wszystkie cztery pionki na swojej ścieżce końcowej.

Bagh Guti – Polowanie na tygrysa

Jest to gra planszowa. Gracze podzieleni są na dwie drużyny: tygrysy i kozy. Zespół tygrysów ma dwa pionki. Drużyna kóz ma pionków 20. Na starcie pionki kóz są ustawione w czterech stosach po 5 na środku czterech mniejszych kwadratów. Jeden tygrys znajduje się pomiędzy nimi. Drugi znajduje się na środku górnej skrajnej linii poniżej drugiego tygrysa. Kozы poruszają się przez przesunięcie pionka ze stosu na wolne sąsiednie pole lub przez przesunięcie pojedynczego pionka na wolne pole. Tygrysy mogą przechodzić na wolne pole lub przeskakując na wolne pole za kozą zбит ją. Mogą także przeskakiwać przez stos. Wtedy zбит zostaje jeden pion ze stosu. Nie mogą jednak po takim ruchu znów przeskoczyć do tyłu tym samym pionem tego samego stosu. Piony kóz nie mogą przeskakiwać ani swoich pionków ani tygrysów. Nie mogą też skakać na pole zajęte przez inny swój pionek. Kozы wygrywają w momencie, gdy unieruchomią tygrysy. Tygrysy wygrywają, gdy zбит piony kóz.

Ciekawostki

W hinduizmie istnieje silnie zakorzeniony system podziału społecznego. Hinduizm dzieli społeczeństwo Indii na cztery grupy, tzw. warny: braminów – to przedstawiciele najwyższej kasty, kapłani i święci mężowie; kszatrijowów – królów, wojowników i rządców, wajsjów – rolników, hodowców, kupców czy rzemieślników oraz śudrów – ludność służebną. Poza czterema głównymi warnami istnieje w Indiach też grupa Dalitów, niedotykalnych, pozostająca poza systemem warnowym oraz uważana przez innych za nieczystą. Zabobonne wierzenia głoszą, że swoją nieczystość przenoszą na inne osoby poprzez dotyk, a zaczerpnięcie przez nich wody z publicznej studni powoduje jej skażenie, nieczysty jest nawet cień rzucany przez ich ciała.

Zgodnie z hinduistyczną religią krowa jest jedną z siedmiu matek człowieka, bo dając mleko jest jego karmicielką. Hindusi starają się im zapewnić ochronę i łagodnie traktować, w większości nie jedzą wołowego mięsa, a najbardziej religijni wybierają wegetarianizm.

Tradycyjna kropka na czole kobiet to bindi od słowa bindu, czyli kropla. Zwyczajowo powinna być w kolorze czerwonym z proszku sindoor. Dawniej nosiły ją wyłącznie mężatki, teraz noszą ją również młode kobiety jako ozdobę.

Zgodnie z hinduskim zwyczajem, prawa ręka służy do jedzenia, lewa jest nieczysta i służy do higieny osobistej (nie dotykamy nią jedzenia ani innych osób).

Pokręcenie głową z prawa na lewo oznacza „tak”.

Tradycyjny dom nie ma toalety – około 70% gospodarstw domowych jest wyposażonych w telefon komórkowy, a tylko 45% ma toaletę. Najbiedniejsi Indusi załatwiają się bezpośrednio na ulicy. Niektórzy zakładają za ucho sznurek, wierząc, że czyni ich to niewidzialnymi.

Na niektórych domach lub drzwiach namalowane są swastyki – w Indiach swastyka jest symbolem słońca.

Narodowym sportem Indii jest hokej na trawie, a najbardziej popularną dyscypliną jest krykiet i piłka nożna.

Indie charakteryzują się najszybszym wzrostem gospodarczym na świecie, a mimo to, blisko połowa indyjskich dzieci jest niedożywiona.

Trzy poziome pasy na fładze Indii symbolizują kolejno: szafranowy odwagę i poświęcenie, biały prawdę i pokój, a zielony urodzaj i męstwo. Symbol koła na środku flagi to buddyjska dharm chakra – koło życia. Kolor biały jest w Indiach kolorem żałoby, jest zakładany na uroczystości pogrzebowe oraz przez wdowy.

W Indiach rozpoznaje się sześć pór roku: wiosna, lato, jesień, zima, letni monsun i zimowy monsun.

Kwiat lotosu jest symbolem narodowym Indii, ponieważ od niepamiętnych czasów uznawany jest w Indiach za roślinę świętą i zapewniającą szczęście. Kwiat lotosu symbolizuje boskość, urodzaj, bogactwo, wiedzę oraz oświecenie. Nasiona, liście i bulwy lotosu są jadalne. Na wielu przedstawieniach bóstwa hinduistyczne, ale także Budda siedzą na jego kwiecie.

